האוצר הגנוז
של היהדות

❖יסודות האמונה
❖השמחה שבאמונה

הרב הדר יהודה מרגולין

כתב הרמב"ם על המעלה ללמד את עיקרי האמונה
(בפירוש המשניות, סוף מסכת ברכות)
"כוונתי, כשיבא זכר דבר בענין האמונה, לבאר בו מעט. כי יקר בעיני ללמד עיקר מעיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדהו"

תגובות הערות והארות ניתן לשלוח לכתובת המחבר
אגסי שמעון 34/22 הר-נוף ירושלים
Rabbimargolin1@gmail.com 0548425999

תוכן עניינים

הקדמה 4

נושא א'

פתיחת הלב- האם כדאי לקרוא את הספר הזה?

הארגז המאובק של היהדות 5
מה אתה מסיק, ווטסון? 8
מכתב פתוח לטרמפיסט מהצפון 10
נ.ב. המכתב מופנה גם למוסדות דתיים! 14

נושא ב'

נפלאות הבריאה - התבוננות במורכבות הבריאה מביאה להכרת הבורא

פלאפון עם גרעין של פלפל 19
"האסטרטגיה המבריקה של האבולוציה..." 25

נושא ג'

מירוץ הלפיד - העוצמה של מסירת התורה מכל דור - לדור שאחריו

ה'פורים-שפיל' שעדיין לא היה 31
"...ויחי" - השלמת קוד הבטחון לאמיתותה של התורה 35
הנחיות לזייפן 39

נושא ד'

נבואות שהתגשמו - הצצה לעולם המופלא של נבואות התורה 43

נושא ה'

השמחה שבאמונה- האמונה משפרת את החיים! 63

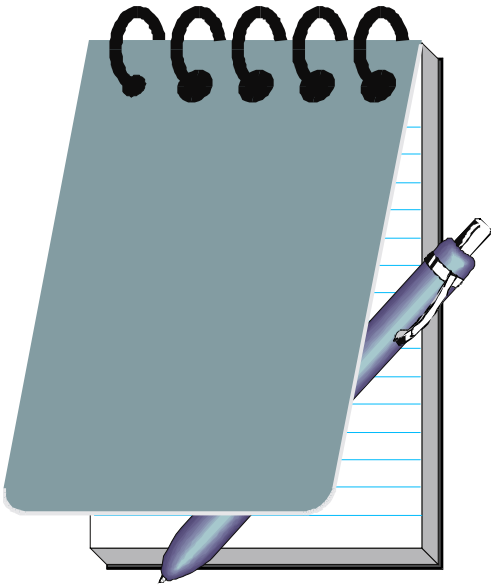

הקדמה

הקדמה קצרה יש לי להקדים כאן:

ההרגשה שלי היא, שכל מה שכתוב כאן הוא רק טעימה 'על קצה המזלג' – מספר מועט של פרקים העוסקים בנושא גדול ורחב ועמוק מאד.

הנושאים המרכזיים בהם נעסוק:

1] **האמונה והשמחה -** יבואר כיצד חיזוק האמונה מסייע בהשגת והעצמת השמחה והאושר.

2] **נפלאות הבריאה** – התבוננות במורכבות הבריאה מביאה להכרת הבורא.

3] **מירוץ הלפיד** – העוצמה של המסורת של עם ישראל אודות יציאת מצרים ומתן תורה .

4] **נבואות שהתגשמו** – הצצה לעולם המופלא של נבואות התורה.

אכן, על כל אחד מהנושאים שנכללו בחוברת זו,
אפשר לכתוב באריכות גדולה, ולהוסיף חומר כמעט בלי סוף.

אבל חלק מהיופי כאן הוא שזה קצר, זה לא 'ספר'. לכן כל כך הרבה אנשים קוראים אותו מן ההתחלה עד הסוף. את התועלת של ה'קיצור', לא רצוי להפסיד.

וזה מה שרציתי לומר בהקדמה קצרה זו -
שכל דבר שנכתב בחוברת זו, היא בגדר "מועט המחזיק את המרובה".

הארגז המאובק של היהדות

לא זורקים ירושה בלי לבדוק אם אין שם איזה אוצר קטן....

"היהדות לא מענינת אותי. אין בלבי שום משיכה לזה. אין לה שום משמעות עבורי".

-יש לי חבר שעוסק בשיחות עם יהודים ממקומות מאד מגוונים, ואת המשפט הזה הוא זוכה לשמוע לעיתים די קרובות. מה עונים על זה? איך התגובה הנכונה למי שאינו חש שום קירבה למורשת אבותיו?

כך הוא נוהג להגיב:

כשסבא נפטר, הבית שלו עובר ליורשים. תמיד יש שם כמה ארגזים מאובקים שנותרו במרתף, או בבוידם. מקומות שאינם שימושיים, שאין אליהם גישה יומיומית.

מה יחס היורשים לארגזים אלו?

היחס הפשוט ביותר הוא, להיפטר מהם. חד וחלק. לא צריך אפילו לפתוח, אפשר מיד להשליך אותם לאשפה, ולהמשיך עם בית נקי יותר. זהו פתרון של 'זבנג וגמרנו'.

אבל יש כאלה שדוקא פותחים את הארגזים הללו. משקיעים את הזמן לבדוק מה יש שם.

הרבה פעמים יש שם דברים יקרי ערך. אולי תכשיטים, אולי ניירות ערך שהושמו בצד ו'נשכחו' שם. אולי תמונות משפחתיות שאין להן תחליף.

זה דורש השקעה של זמן וכח. לפתוח, למיין אחד אחד, לבדוק אם יש שם דברים שבשום אופן לא רוצים שיגיעו לאשפה – אם הסבא טרח לאכסן את הדברים ולא לזרוק אותם, אולי היתה לו סיבה טובה לכך. שוה לבדוק!

* * *

היהדות היא עבורך ארגז ישן ומאובק. האם יש בו תוכן חשוב?

הסבא (שלצורך העניין מייצג את הדורות הקודמים) השקיע הרבה עבור התוכן הזה. הרבה מאד. לפעמים עד כדי מסירות נפש כפשוטו.

שמות גנאי רבים ניסו הגויים במשך הדורות להדביק ליהודים. מעניין, שבכל הגלויות ובכל העולם, "טפשים" הוא לא אחד מאותם שמות גנאי; למה? כי תגיד מה שתגיד, היהודים לא "טפשים". הסטטיסטיקה מראה שהם דוקא החכמים שבאומות.

ואם הם השקיעו כל כך הרבה לשמר את היהדות, אז יש לפחות סיכוי שיש כאן תוכן חשוב.

אלא, שאת התוכן הזה לעולם לא יוכל האדם לגלות, אלא אם הוא משקיע את הזמן. זה אומר, לקחת את הזמן ההולם ולבדוק כמו שצריך, עם מומחים אמיתיים, את התוכן של הארגז הזה שהנחילו לנו אבותינו.

כי האופציה האחרת היא פשוט לזרוק את הארגז מבלי לפתוח אותו. יחד עם כל התוכן שלו.

האם לא חבל?

האם לא שוה להשקיע את הזמן, לפחות לבדוק את הארגז?

מה אתה מסיק, ווטסון?

תמיד טוב להתחיל בבדיחה...

הפעם עם שרלוק הולמס, הבלש המפורסם. מפליא היה שרלוק ביכולתו לעיין במידע הגלוי לכל, ולהסיק מזה דברים הנעלמים משאר בני אדם – אע"פ שכולם ראו את אותו דבר.

אז מסופר שפעם שכב שרלוק בשדה עם משמשו הנאמן ווטסון, והביטו כלפי מעלה.

"מה אתה רואה"?, שואל שרלוק את ווטסון.

-"כוכבים".

"ומה אתה מסיק ממראה עיניך?", הוא חוזר ושואל.

אחר מחשבה אומר ווטסון: "העובדה שאני רואה כוכבים מעיד על שמים בהירים. כנראה שמחר יהיה מזג אויר נאה".

-"ומה עוד?".

(חשיבה נוספת של ווטסון): "לפי מערכת הכוכבים, נראה שהשעה עכשיו היא 2 לפנות בוקר".

-"כן, זה טוב. ומה עוד?".

(מאמץ מחשבתי רציני הפעם): "יש כאן לקח עמוק, גודל השמים מראה על כמה אנחנו קטנים ואפסיים... אבל נראה שיש לך איזה לקח אחר. שרלוק, מה אתה מסיק מזה?".

"אני מסיק", מכריז שרלוק; "שכנראה מישהו גנב את האהל שלנו...".

&&&

הדרך הטובה ביותר להרוס בדיחה היא, על ידי שמנתחים אותה. ולמרות זאת, זה בדיוק מה שנעשה עכשיו. מה באמת מצחיק כאן?

מה שמצחיק הוא, שהלקח ששרלוק הסיק הוא כל כך פשוט ורלוונטי, ואילו ווטסון מתעלם מהמסקנות שצריכות להיות מיידיות, והולך לחפש מסקנות נדחות וחסרות משמעות לענין.

כי אפשר לדעת את המידע, ולא ללמוד ממנו את מה שהוא אמור ללמד.

אפשר לראות תופעות מופלאות בעולם, ולא לחשוב מאין הן באו, ומה המשמעות שלהן.

זו מטרת ספר זה.

הספר עוסק בשני נושאים מרכזיים, אודות בירור המידע שממנו ניתן ללמוד אודות שני נושאים אלה:

* אודות מציאות של בורא.

* אודות נתינת התורה לעם ישראל.

המידע נמצא; אבל תנאי יש.

התנאי הוא לא פשוט.

התנאי הוא, שצריך להיות פתוח לשמוע.

מה שנקרא 'אובייקטיבי'.

צריכים להיות מוכנים לשמוע, לשאול, לברר, לנתח.

אחרת, הלב סגור. וללב שהוא סגור, קשה מאד לחדור.

גם עם מידע נכון, ואפילו כשהוא משכנע.

כי אם מעדיפים לא לדעת, אז אנחנו די תקועים.

מכתב פתוח לטרמפיסט מהצפון

אתה בוודאי כבר שכחת את השיחה שהייתה לנו, ואני עדיין מתחבט בכל סימני השאלה שהיא עוררה בי.

תגיד, אתה זוכר את הטרמפ שנתתי לך?

מעניין אם חשבת על הנושא שדיברנו, גם אחרי שיצאת מהמכונית. או שמא, פשוט שמחת להתקדם איתי קצת בדרכך, והנושא עצמו עדיין רחוק ממך עכשיו, כמו שהיה עד אותו טרמפ 'מקרי'.

זה היה בחופש, בנסיעה בצפון, כשראיתי אותך – בחור העומד בצד ומחכה לטרמפ. עצרתי ואספתי אותך.

גלגלתי עמך שיחה, איפה אתה גר, במה אתה עוסק וכו'. ענית שאתה גר שם באיזה מושב, לומד בתיכון רגיל. שאלתי אותך כמה שאלות ביהדות, כדי לדעת כמה רקע יש לך (הבהרתי לך מתחילה שזה לא 'מבחן', אלא רק ניסיון שלי להבין מה מלמדים אותך בתחום). הופתעתי לטובה שידעת מי הם שלושת האבות של עם ישראל, וידעת גם להשלים את המשפט "שמע ישראל..." (מי שמכיר את העניינים יודע לא לקחת ידיעות כאלה כמובנות מאליהן).

תוך כדי הדברים, שאלתי אותך את השאלה, שהיא אולי שאלת השאלות בה"א הידיעה.

"תגיד, אתה מאמין באלוקים?".

ענית: "אני לא יודע".

שאלתי אותך אם התשובה לשאלה זו חשובה או לא, ואמרת שבודאי שכן, הרי אמונה זו משנה את כל החיים. אז הוספתי ושאלתי למה אתה לא יודע, והסברת שאתה בסך הכל בן 17, ועוד לא גיבשת תשובה על כך.

המשכתי להעמיק עוד: כנראה יש לך ספק, אולי יש אלוקים, ואולי אין. אז למה שתחשוב שיש?

תשובתך היתה, פחות או יותר (ביחס לעצמך ולכלל החברים שלך), שמי שההורים שלו מלמדים שיש אלוקים, והוא בוחר להמשיך את המסורת והחינוך של ההורים ולהאמין בזה, מאמין. ומי שלא, לא.

בדקות הבודדות מאד שנשארו לנו עד שהגענו למקום בו היית צריך לרדת, ניסיתי להבהיר לך שלאמונה באלוקים יש סיבות הרבה יותר הגיוניות וחזקות מאשר מה

שחשבת. ואז הגיע המסע הקצר שלנו ביחד לסיומו. אמרת 'תודה' יפה, וכל אחד מאתנו המשיך לדרכו.

השיחה הפריעה לי, והעיקה ביותר על לבי. כיווני מחשבה רבים יש לי כאן.

האם הסיבה שאתה "בסך הכל בן 17" תקפה? מתי כדאי לאדם להתחיל לגבש דעה בנידון, בגיל 40? זה הרי לא עובד ככה. מי שאין לו את זה עכשיו, גם אין לו את זה אחר כך. גיל 17 בהחלט מספיק לכאלה דברים, אם – ורק אם – מדובר בנושא חשוב. הדחייה עכשיו היא לא רק 'דחייה', היא (כמעט) 'פטור'. אולי עד סוף החיים. אז אולי הנושא חשוב, אבל לא נראה שהוא עומד על סדר היום יותר מדי.

הלאה.

זו שאלה שהיא כה חשובה עבורך, ואתה מסכים שהיא תשנה לך את החיים לכאן או לכאן. והכל תלוי על החלטה האם להאמין להורים?

&&&

האם האמונה באלוקים יכולה להיבנות על בסיס כה רעוע? בלי שום ידיעה עצמית, רק בעקבות שככה אמא (או הגננת?) אמרה?

ומה יקרה אם תהיה חייל, ובאמצע קרב יתעורר בקרבך צורך להתפלל, באיזה נוסח זה יהיה? האם תגיד בתחילת תפילתך: "אלוקים, אני לא בטוח שאתה קיים. אבל אם כן..."? והאם, בלי יסודות של אמונה – האם תדע בכלל כחייל עבור מה אתה נלחם? האם הצד שלך צודק יותר מאלו שאתה נלחם נגדם?

ולמה (למה, למה) לא לימדו אותך קצת יותר על הנושא של אלוקים? למה המקור היחידי לזה הוא מהחינוך של הבית?

הרבה סימני שאלה יש לי כאן, בלי תשובות מספקות...

ואין כוונתי בשום אופן להפנות אצבע מאשימה, אני לא מחפש להאשים או למצוא על מי להתלונן. אני רק תוהה על מצב כה מכאיב. משתף אותך במה שמתסכל אותי, מדיר שינה מעיני.

התגובות שלך העידו על מצב של חסרון ידיעה גמור ביחס ליסודות של האמונה של העם היהודי. ואתה לא יוצא דופן, אדרבה. נראה שאחוז גבוה מאד מן החברים שלך היו עונים בדיוק אותו דבר.

ועוד אני תוהה, לאן אני יכול להפנות אותך להמשך בירור העניין? אם אשלח אותך לחנות ספרים, האם קיימים מספיק ספרים שעוסקים בנושא?

אם השאלה היתה מה ההלכה כשנפל קצת חלב לתוך סיר של בשר, וכיוצא בזה, יש ספרים רבים עם תשובות מפורטות. ומה עם השאלה העקרונית והבסיסית יותר, "האם יש אלוקים" – כמה ספרים נכתבו על הנושא?

שאלות רבות יש לי, ואני מתוסכל מאי היכולת שלי לענות עליהן.

מה שהכי מפריע לי הוא, שאני חושש שכל הנסיעה נשכחה ממך ברגע שנפרדנו זה מזה. כי הנושא שהוא מרכז החיים עבורי, וגם – כדברך – ישנה לך לגמרי את החיים, בכלל לא מעסיק אותך, את חבריך, את המוסדות החינוכיים בהם אתה לומד.

אני אפילו לא יודע איך לסיים את המכתב, כשיש לי כל כך הרבה סימני שאלה גדולים, מעיקים, ובלתי ניתנים לפתרון...

המחשבה האחרונה שלי בנושא היא: אילו רק היה בידי העתק מהחוברת הזו, לתת בידך!

נ.ב. המכתב מופנה גם למוסדות דתיים!

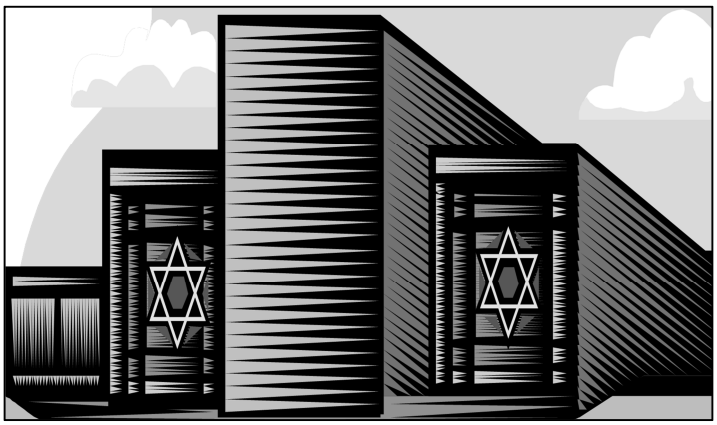

ה"מכתב לטרמפיסט" שבפרק הקודם הופנה לעבר כל העולם הגדול;

מדוע אין יותר התייחסות לשאלה הגדולה, האם יש אלוקים? מסתבר, שהשאלה מתאימה אפילו למוסדות דתיים...

מובא כאן ראיון עם בעלת תשובה: יפה בלומנטל, אשקלון. תואר שני בעבודה סוציאלית קלינית, נשואה + 7. מתוך ספר "שיח שבים" מאת הרב משה גרילק שליט"א (הוצאת פלג, תשנ"ה).

בראיון מתברר שאכן גם במוסדות הדתיים אין ענין יסודות היהדות זוכה להתייחסות הולמת.

יפה: אצלי, בדרך לנקודת האמת היתה נקודת מפנה מאוד משמעותית.

...היו אמצעים שנקטתי כדי להגן על עצמי מפני השפעת הדברים ששמעתי בסמינר. חשבתי, עלי קל לעבוד. היהדות לא מוכרת לי; קל, איפוא, למכור לי 'לוקשים', מבלי שאדע איך להתמודד איתם. היה לי ברור שאם זו האמת אין לי ברירה. על אפי ועל חמתי אני עושה אותה, זה היה לי ברור. אבל, אם לא... ובכן, עם 'האם לא' הזה נסיתי להתמודד בשתי רמות.

קודם כל, בדיקת רמת ההוכחות אותן שמעתי בסמינר הראשון. ישבתי, אני ובעלי בחברת כמה ידידים אקדמאים וניסינו להפריך, מאמר אחרי מאמר. על אחד המאמרים ישבתי שעות ארוכות ואולי ימים. אני חושבת שאני כבר מכירה אותו בעל פה, קדימה ואחורה על כל צדדיו. ממש ניסינו להפריך את הנושא כולו. ובעלי אמר לי: 'אין בעיה, אם את מצליחה להפריך מאמר אחד, אם את מוכיחה לי – גמרנו! חופש!'.

בנוסף, וזו היתה באמת נקודה מאוד משמעותית, החלטתי כאמצעי הגנה על עצמי, לארגן כנס של חוזרים בשאלה. פירסמתי מודעות בעיתונים, וקיבלתי עשרות מכתבים, בודאי בסביבות השישים שבעים מכתבים. קראתי את כולם וברר‌תי מתוכם את אלו שנראו לי אנשים בעלי רמה. מתוכם אספתי עשרים. הזמנתי אותם לדירה בה גרתי, ומראש הכנתי אותם לשאלות. נתתי להם את השאלות פחות או יותר, כשהמטרה היתה לשכנע את [בעלי] דורון. דורון היה מוכן. הוא היה פתוח, אין בעיה. ואני נדהמתי מהתשובות. אולי אביא כמה מהתשובות שכל כך הדהימו אותי.

שאלה ראשונה; 'למה עזבתם את היהדות?'

היו שם אנשים רציניים, בעלי תואר שני. היה שם דוקטורנט אחד. קצין בצבא קבע. לאחר שיחה התברר שהאחד עזב, כי הוא לא מצא בזה יותר מדי עניין. לאט לאט הכיר אנשים חילוניים מאוד נחמדים, וזה משך אותו. נמשך לנוחיות. השני עזב משום שהיתה לו תקרית מזעזעת עם אדם חרדי. גמרנו. בגלל תקרית עם אדם בודד החליט שכל הרעיון בטעות ביסודו. גם אז כשכל כך רציתי שישלפו אותי ואת דורון מן העסק הזה – לא הבנתי אותו. אז מה, כל העולם הדתי תלוי בהתנהגות של בן אדם אחד?!

בקיצור, לא היה שם א ח ד, אתה שומע? א-ח-ד!, שהיתה בפיו תשובה על רמה, למה נטש את הדרך של קיום מצוות.

שאלתי: 'האם מישהו מכם מצא סתירה בדברי תורה? הרי למדתם בישיבות!' היית משוכנעת שיקפצו לי כולם עם כל הסתירות שהיו נחוצות לי. שום דבר! זה היה פשוט מזעזע – שום דבר! הייתי בהלם. אמרתי להם: "אתם בטוחים?!" הם אמרו לי : "תשמעי זה לא ענין של סתירות".

ואז, התחלתי להביא להם הוכחות מן השיעורים ששמענו בסמינרים, ושאלתי אותם מה אתם אומרים על זה? התוצאה היתה שלחלק גדול מן הנאספים כל הנושא היה חדש לחלוטין! הם מעולם, בעולם הדתי והחרדי, לא שמעו בכלל על הוכחות לאמיתות התורה!

היה למפגש תוצאה מעניינת - עוד הבאתי כמה מהם לשמוע שיעורים...! כמה מן הנאספים ניגשו לבעלי וביקשו ממנו את הכתובות של השיעורים, שזה עתה, לראשונה בחייהם, שמעו על תכנם. והם היו בעבר בחורים דתיים! חרדים! ישבנו שעתיים וחצי וניסיתי בכל הכוחות שלי לדלות מהם משהו, קצת סתירה להוכחות: 'אז מה אתם אומרים עכשיו? הנה אביא לכם הוכחה פלונית, מה אתם אומרים על ההוכחה הזאת?' שקט. דממה. אף אחד לא פתח את הפה...

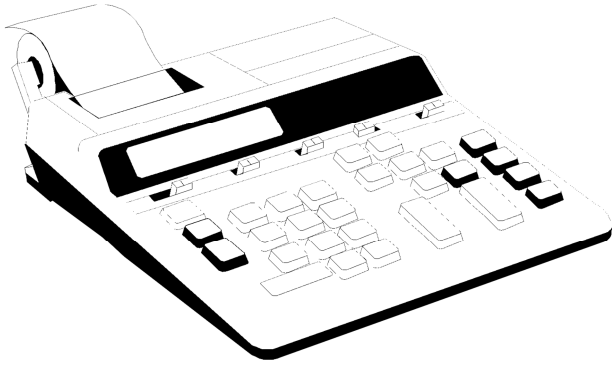

50%+ 90% = ?

למי מיועד חיבור זה?

מטרת החיבור אינה "קירוב רחוקים", אלא "קירוב קרובים".

המטרה אינה לשכנע את המפקפקים ביסודות האמונה של עם ישראל, וחיים את חייהם ללא תורה ומצוות; אלא, לחזק את האמונה בקרב אלה שכבר מאמינים.

ומה ההבדל? מדוע זה לא נכתב לקבוצה הראשונה, וכן נכתב לקבוצה השניה?

התוכן הוא בעצם אותו תוכן, ה'חומר' הוא אותו חומר, זהה לאלו ולאלו. ההכרזה ש"יש אלוקים", ושהתורה ניתנה בהר סיני – על כל המשתמע, שווה היא לכולם.

ההבדל הוא, האם הלב פתוח.

כי תנאי אחד בסיסי שצריך לזה הוא, מוכנות לשמוע. לב אובייקטיבי. מי שיסכים להתייחס לדברים בלי דיעות קדומות, בלי להחליט מראש ששום דבר לא ישנה את הנחות היסוד שעליהן הוא מבסס את חייו.

בקבוצה הראשונה, לצערנו, זהו מצרך נדיר.

* * *

Yoggi Berra היה דמות מיתולוגית בארה"ב, בעולם הספורט של שנות ה-1960.

היו לו הרבה משפטי כנף עמוקים ומצחיקים כאחת, שהתפרסמו בגלל היותם מאד ייחודיים.

אחד המשפטים המפורסמים שלו:

ההצלחה בבייסבול תלויה 50% בכשרון.

ועוד 90% במזל...

* * *

זה כל כך מתאים לנושא שלנו!

כי כדי להחדיר אמונה, צריך 'תוכן' משכנע; וגם 'לב' שמוכן לשמוע דברים בצורה אובייקטיבית.

50% מהמאמץ הוא **התוכן**.

אבל 90% זה **הלב**.

אפילו התוכן טוב ביותר והמשכנע ביותר שיש בעולם לא יעזור כלום - כשאין הלב פתוח לראות את הדברים בצורה אובייקטיבית.

כשלא איכפת למישהו מהאמת. או, יותר גרוע, כשיש בלבו איזה 'אנטי'.

כל מה שצריך זה להיות אובייקטיבי. להסכים לשפוט את הדברים בלי דעה קדומה, ובלי שמחליטים מראש שנסכים לשמוע רק משהו שיסתדר עם מה שאנחנו מעונינים לשמוע.

וזה באמת 90% מהענין.

נ.ב. 90% זה לא מספר מדוייק.

זה רק מינימום!

פלאפון עם גרעין של פלפל

מדוע אנשים רציניים התחילו להדביק גרעינים של פלפל בכל מיני מקומות, ואיך זה שינה להם את החיים.

"איך הגרעין הקטן הזה ישנה לכם את החיים?" שאלתי קבוצת תלמידים בשעה שחילקתי להם גרעין קטן של פלפל.

כמובן שהם לא עמדו על כוונתי, גם לאחר שביקשתי שיעיינו בגרעין היטב וידווחו מה הם רואים. כי באמת, מה מיוחד בגרעין פלפל? ואיך כבר הוא יוכל לשנות את החיים? הרי מדובר בסך הכל בגרעין די קטן ועגול בצבע לבן-צהוב (משעמם) וזהו.

???

סיפרתי להם על מה שקרה כאשר הייתי בישיבה לבעלי תשובה, והגעתי מוקדם בערב. תוך כדי שאני נוגס בשאריות מארוחת ערב, ניגש אליי בחור וביקש לשוחח.

במבטא אירופאי כבד, הוא הסביר לי שהוא שומר מצוות, לומד תורה, מתפלל, מניח תפילין, שומר שבת. "רק הלוואי וידעתי אם באמת אלוקים קיים!".

וו'אוו...

הוא הבהיר שהוא בא מתרבות אתיאיסטית, גדל על כפירה במושג של בורא לעולם, וקשה לו להשתחרר מזה. מה עושים?

הרמתי פלח של פלפל מהצלחת: "תגיד, מי עשה את זה?".

- "לא יודע", הוא ענה.

"טוב, ננסה להתחיל במשהו קל יותר". הנחתי את הפלפל, הוצאתי גרעין אחד קטנטן והנחתי על השולחן. "מי עשה את הגרעין הזה?".

- "לא יודע".

"או קיי, הבה ננתח יחד. מה הגרעין הזה יודע לעשות?".

- "להצמיח שיח פלפלים".

"ממה? ממה מורכב שיח הפלפלים? הלא הגרעין שוקל מאית הגרם, והשיח שוקל כמה וכמה ק"ג, מאיפה כל המסה הזו הגיעה?".

- "טוב," הוא ענה, "אין הרבה אפשרויות. מאדמה. ומים. ושמש. ואוויר."

"או קיי, יפה. האם אתה יכול לעשות את זה? האם אוכל לתת לך אדמה ומים ושמש ואויר, תשלב ותרכיב את כולם יחד להיות שיח שמייצר פלפלים?".

- "לא...".

"טוב. אולי זה בגלל שאתה לא איש מקצוע... אבל מה אם ניקח את כל המדענים בעולם יחד וניתן להם תקציב בלתי מוגבל ואת הציוד החדשני ביותר – האם הם יוכלו ליצור - מאדמה, מים, שמש ואויר - את מה שאותו הגרעין הקטן שמונח לפנינו על השולחן יכול לעשות? האם הם יוכלו ליצור שיח פלפלים?

התשובה כמובן גם במקרה זה היא "לא", אבל לא מדובר בסתם "לא". תשובה מדויקת יותר היא, שאין להם שום שמץ של מושג איך מתחילים לחלום על האפשרות להגיע לקרסוליים של הידע הזה. זה מקדים את היכולות של המדע של ימינו (גם אחרי שהטיסו אנשים לירח) במידה שאי אפשר בכלל למדוד ולשער.

וחשוב לזכור כי המדע של היום כולל את כל הישגי המדע שקדמו לו לאורך שנות ההיסטוריה האנושית. מדובר במידע מצטרף של מיטב הגאונות של בני אנוש, מהדור הראשון ועד היום.

ובגרעין הקטן הזה, גלומה החכמה העמוקה והמורכבת עד-בלי-די הזו, שהגיעה... – בטעות? במזל? בצ'אנס גמור? בהתפתחות אקראית?

תגיד, אתה באמת יכול להאמין שזה יקרה? איפה ההיגיון?

הפלא הזה חוזר על עצמו, שוב ושוב. בכל הגרעינים שבתוך הפלפל, לדוגמא. ונמשיך גם לתפוז. לתפוח. לאבטיח. למלון. לאפרסק. לשזיף. למשמש. למלפפון. והרשימה עוד ארוכה.

נציין ונדגיש: לא צריך את כל הרשימה הזו ביחד; הנקודה לא תלויה דוקא בהצטרפות של כל הסוגים השונים. ההיפך הוא הנכון. כל אחד מן המינים הללו בפני עצמו כולל בתוכו יכולות שהן – ברמה של אינטליגנציה אין סופית!

על פלפל והשגחה פרטית

איך המבט שהצגנו מסוגל להשפיע עלינו? ובכן, כמה נקודות.

ראשית, זה יכול לחזק את האמונה של כל אחד. גם מי שכבר מאמין באמונה שלימה, לא תזיק לו תוספת המחשה.

ועוד, שמא יתיישב מאן דהו על ידכם באוטובוס, וישאל: האם אתם מאמינים באלוקים? וכשתשיבו "כן", הוא יגיד: "למה?". ותוכלו להציג בפניו מיד את גרעין הפלפל שכמובן יהיה יחד אתכם כל הזמן (אתם צוחקים. חכו עוד רגע ותראו!), ולומר: "מי עשה את זה? מה הגרעין יודע לעשות? האם אתה מכיר מדען...", ככל שהארכנו לעיל. כבר רווח נקי.

הלאה.

מצוות אהבת ה'.

מצווה שכולנו מצווים בה, כמו שכתוב בקריאת שמע. איך מתחזקים ברגש האהבה אל ה'?

הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פרק ב') כותב:

"והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאווה תאווה גדולה לידע השם הגדול..." (עיינו שם עוד כי קיצרתי בדברים).

ההתבוננות הראויה בגרעין הפלפל, יכולה להביא להכרה ברוממותו של בורא, ולהעצים את אהבת ה' שבלב. מדהים!

השגחה פרטית

ועוד לא סיימנו. נקודה נוספת וחשובה עוד לפנינו. מה עושים כשמגיעים זמנים קשים, איך מתמודדים? מה עושים עם מצבי משבר, המגיעים בעצם לכל אדם בשלב זה או אחר? שאלה קשה!

היה כה מסייע ותומך, אילו היה לנו איזה סימן מוחשי. סימן לדעת שזה הכל ב'השגחה פרטית', בשליטה של אלוקים, ולא רק איזו צרה מקרית שנחתה עלינו משום מקום.

הבה נעשה סימן שכזה. גרעין הפלפל!

נסביר.

הנביא ישעיהו (בפרק מ') מתייחס למצבים המתוארים, בהם אדם מרגיש נטוש: "למה תאמר, ישראל, נסתרה דרכי מן ה'?". הנביא מציג את שאלתם של אלה המרגישים עזובים ונטושים למקרי הזמן.

ותשובתו: "הלוא ידעת אם לא שמעת? אלוקי עולם ה', בורא קצות הארץ, לא ייעף ולא ייגע - אין חקר לתבונתו!".

כשיש אלוקים שהוא בעל אינטליגנציה אין סופית ("אין חקר לתבונתו"), ושהוא ברא את העולם ("בורא קצות הארץ") – אלוקים שכזה אינו מתעייף ואינו צריך מנוחה מיגיעה כמו בשר ודם. אין לחשוש שמא הצרה באה בלי שאלוקים ראה אותה, ואין לחשוש שמא "נסתרה דרכי מן ה' ".

ואיך ממחישים את זה? הנביא פותח את תשובתו במילים "הלוא ידעת אם לא שמעת?". פירוש: אולי "שמעת", קיבלת מאבותיך אודות אמיתות התורה והתגלות אלוקים במעמד הר סיני, וזה בעצם מספיק. וזה נכון. אבל, גם אם לא "שמעת", יש דרך לדעת.

"הלוא ידעת (גם) אם לא שמעת?"

כלומר, הלא אדם יכול לדעת את זה בעצמו! איך? פקח את העיניים! תסתכל בגרעין של פלפל, ותדע שיש בורא ומנהיג לעולם. "הלא ידעת!". זו עוצמה אדירה.

מי שברא את העולם המורכב הזה, הוא גם המנהיג בכל זמן ועת. זה מאד מחזק.

מעתה, מה נעשה כדי לשמר את זה? עצה פשוטה. חילקתי לכל התלמידים דבק (סלוטייפ), והמלצתי להדביק את הגרעין במקום בעל משמעות.

היו, שהדביקו בעמוד הראשון של הסידור. כדי לחשוב על הנושא לפני התפילה. והיו, שהדביקו על הפלאפון שלהם. כדי שתמיד יהיה צמוד וזמין.

אחד התלמידים כתב לי כעבור כמה חודשים, כמה זה עזר לו.

הוא היה ממונה על מחנה קיץ. היו כל כך הרבה קשיים, כל כך הרבה החלטות גורליות שהיה צריך להחליט. כל כך הרבה מתח... איך מתמודדים עם זה?

בשעת הצורך, הוא סיפר, הוא פשוט הוציא את הפלאפון שלו, והתבונן בגרעין הפלפל המודבק בו, על כל המשתמע מכך. וזה עודד אותו מאוד ונסך בו כוח להתמודד עם כל הקשיים.

תשמעו, זה עובד!

"האסטרטגיה המבריקה של האבולוציה..."

הד"ר לביולוגיה החמיא מאוד לאינטליגנציה של האבולוציה, אך האם אין כאן סתירה פנימית? תגובה לכתבה הפופולארית "איך החיידקים שולטים בנו".

בכתבה "איך החיידקים שולטים בנו" מאת אורן הוברמן ,שפורסמה במוסף השבת של עיתון כלכליסט ב-2 לפברואר 2012, מתואר מחקרו המרתק של ד"ר ברוס גרמן, פרופסור לכימיה באוניברסיטת קליפורניה דייוויס. פרופסור זה כבר השקיע יותר מעשר שנים(!) בבירור נקודה אחת, מסוימת מאד, בנוגע לחלב אם.

חלב אם מורכב מחומרים רבים – שומנים, חלבונים, סוכרים וכו', אך מסתבר שיש בתרכובת הזו נקודה אחת שהיא חידה: חמישית (ליתר דיוק: 21%) מהסוכר שבחלב האם, עשוי מחומר שאף תינוק אנושי אינו מסוגל לעכל. איך אפשר להסביר דבר שכזה?

את הרקע והלוגיקה שהמריצו את הפרופסור להשקיע כל כך הרבה זמן ואנרגיה בפתרון חידה זו הסביר ד"ר גרמן בראיונו לכלכליסט: "במשך שנים האמינו שזו טעות אבולוציונית, אבל זה לא ייתכן. חלב אם עוצב על ידי 200 מיליון שנות אבולוציה... וכל רכיב בו אמור להיות מדויק על שבריר האחוז, משום שכל מחסור עלול להזיק לתינוק. 21% מבוזבזים פשוט לא מסתדרים עם זה".

כיון שלא יתכן ולא יעלה על הדעת שיש כאן אי דיוק, היה שווה להשקיע את כל המאמצים למצוא את התועלת של הסוכר המסתורי. בעקבות כל מיני כיוונים שנבדקו ולא העלו כל תוצאה, נולד לבסוף הרעיון שמא הסוכר הבלתי-מתעכל לא מיועד לתינוק, אלא למישהו אחר, שחי בתוך התינוק. הפרופסור וצוותו בודדו את הסוכר המסתורי ומזגו אותו למאות צלוחיות מעבדה. הם בדקו סדרה של כ-400 זנים שונים של חיידקים שחיים בדרך כלל במערכת העיכול האנושית, לראות אם ימצאו איזה חיידק שיכול לנצל את הסוכר. אף זן לא שרד. החיידקים לא הצליחו לפרק את הסוכר וגוועו ברעב. החידה עדיין נותרה בלתי פתורה.

אחר שנתיים של ניסויים ללא תוצאה, בשנת 2009, הם הגיעו לבדיקת חיידק ושמו "ביפידובקטריום לונגום", ובקיצור: "ביפידו". ולמה רק אז בדקו אותו, ולא מלכתחילה? מפני שזהו תת-זן של חיידק זניח, שבגופם של בני אדם בוגרים כמעט ואינו קיים. לפיכך, הוא היה בתחתית הרשימה.

אבל אז נכונה להם הפתעה נעימה! הביפידו גדל בממדים מסחררים, ומילא את כל הצלחת. סוף סוף נמצא החיידק, האורגניזם האחד והיחיד, שאוכל את הסוכר הבלתי-מתעכל שבחלב אם!

פתרון זה, הוביל מיד לשאלות נוספות: האם החיידק הזה אכן נמצא בגופם של תינוקות? ואם כן, איזו תועלת יש בו? ו"למה דווקא הוא..."?

למזלו של ד"ר גרמן, נמצאה עבודת מחקר שנכתבה על ידי ד"ר קוניג, ביולוג מולקולרי מאוניברסיטת קורנל, שסייעה לו בתהיותיו. ד"ר קוניג חקר זה מכבר את סוגי החיידקים המצויים בחיתול המלוכלך של תינוק, במשך שלבי גדילתו בשנתיים הראשונות של חייו. הוא תיעד עשרות סוגי חיידקים שבאו והלכו לאורך השנתיים הללו, והחיידק המשמעותי ביותר - היה תת־זן של חיידק נדיר בשם... ביפידו.

"כשמצאתי את העבודה שלו הבנתי שקלענו", סיפר ד"ר גרמן. אלא שהשאלה הסופית עדיין נותרה פתוחה. בשורה התחתונה, איזו תועלת יש בו? מה עושה חיידק זה עבור התינוק?

בבדיקות מקיפות ודקדקניות, לא נמצאה שום תועלת ישירה מהימצאות החיידק. עד ש... עלו על התשובה.

אכן, אין כאן תועלת ישירה. אבל, בכל אופן, יש תועלת עצומה מעצם המצאות החיידק שם. היתרון שיש לו (על פני שאר כל החיידקים) טמון בעובדה שרק הוא יכול לעכל את הסוכר הזה, והדבר גורם לו להתרבות מואצת. הוא מגיע מאפס לטריליון בזמן קצר מאד, ולא משאיר שום מקום לכניסת חיידקים אחרים שיכולים להזיק לתינוק. וכך, יש לרך הנולד הגנה נפלאה מכל מיני מזיקים שונים ומשונים.

"...ובאופן מעניין", מסביר ד"ר גרמן, "זה קורה בדיוק בתקופה שבה לתינוק אין כמעט שום הגנה מפולשים. אין לו מערכת חיסון, נוגדנים או מיצי קיבה, ולמעשה הביפידו הוא שמגן עליו מבפנים, והוא ממשיך לעשות את זה כל עוד יש לו אספקה של חלב אם".

ועכשיו, לשורת הסיום שבגללה למעשה נכתב מאמר זה (שהיא בעצם סיכום של מחקר של יותר מעשר שנים – אז נא לקרוא בהתפעלות המתאימה): "חשוב על האסטרטגיה המבריקה של האבולוציה", הוא מציע למראיין...

את המשפט הזה, "האסטרטגיה המבריקה של האבולוציה", ננתח עתה. הוא למעשה חסר כל הגיון. זה כמו לרקוד בו זמנית בשתי חתונות. יש כאן דבר לגמרי בלתי אפשרי, סותר את עצמו. נסביר.

"אבולוציה" פירושה מקרה, צ'אנס, מזל גמור. כמו זריקת קוביות, כמו משחק קלפים. לוטו.

"אסטרטגיה" פירושה תכנון, התקדמות מחושבת ומתוכננת לקראת מגמה ידועה. ידיעת המטרה אליה חותרים.

אין 'תכנון' - ל'מזל'. הם הפכים.

אין 'חכמה' - ל'מקריות', הם הפכים.

ואם כך, אז גם אין 'אסטרטגיה' ל'אבולוציה'.

נקודה.

חלב אם

הנחת היסוד שגרמה לו לד"ר גרמן להבין, שאכן "כל דבר מדויק עד שבריר האחוז" ושלכל תופעה תימצא לבסוף סיבה, היא – שלא יתכן בטבע דבר שהוא טעות. והוא צדק. אך במיוחד לאור התוצאות של המחקר שלו עצמו, ההיגיון עצמו מחייב להסיק שתהליך ה'אבולוציה', שהוא מקרי ביסודו, אינו עונה על השאלה הגדולה של המורכבות המפליאה של הטבע. וזוהי בדיוק גם הסיבה שגרמה לאותו הד"ר לייחס לאבולוציה מהלך אינטליגנטי ומתוכנן כמו 'אסטרטגיה'.

אנסה להסביר את כוונתי ביתר פירוט.

חלב הוא נושא מרתק לכשעצמו. האם חשבתם על כך אי פעם? הפרה אוכלת רק עשב ושותה מים, והיא מייצרת חלב. ממה? אין הרבה אופציות, החלב מורכב מעשב ומים, הם חומרי היסוד. וזהו. עכשיו נשאל: איך הפרה יודעת לפרק את העשב לגורמים, להרכיב אותם מחדש וליצור חלב? באיזה בית ספר לכימיה היא למדה לעשות את זה, תרגיל שהוא מורכב מאין כמוהו?

גם האמהות שלנו 'יודעות' לייצר חלב. ממה? לא משתיית חלב, אלא מסלט ומיץ תפוזים; או מפירות ותפוחי אדמה ותה צמחים. בעצם, מכל תפריט אפשרי שהאמא אוכלת. המגוון והגמישות של חומרי הגלם, שתמיד מובילים למוצר הסופי המושלם, מדהימה. ואיך האיכות של התוצר שלהן? כל בר דעת יודע שאין מה להשוות בין חלב אם לתחליפי החלב. תשאלו את יצרני התחליפים לחלב-אם, החברות עצמן יהיו הראשונות שיאמרו שחלב-אם הוא הדבר הכי טוב שיש. הן מקוות להגיע למספר 2.

ומתי מתחילה האם לייצר חלב? בדיוק ביום שהתינוק נולד. עד אז אין כלום. פלא הוא! אבל זה לא נגמר בזה. בזמן הלידה, התינוק עדיין חלש. המערכת שלו אינה מוכנה כל כך לעכל חלב רגיל של אמא, זה כבד מדי. הוא גם זקוק לתמיכה חזקה במיוחד במערכת החיסון, שלא היתה פעילה עד כה. אז זהו, שבתקופה הראשונה של חיי התינוק אין האמא מייצרת חלב, אלא נוזל אחר ושמו "קולוסטרום". יש לו תרכובת שונה, הוא קל יותר לעיכול, והוא תומך במערכת החיסון בהרבה נוגדנים ש'בדיוק' חסרים לתינוק. גם הרירים של מערכת העיכול חלשים מאד, ובקולוסטרום יש חומר מיוחד שמשמש הגנה לרירים חלשים אלה... והרשימה של התכונות המיוחדות שבקולוסטרום היא עוד ארוכה, ויש בו בדיוק מה שצריך. ממש מאכל 'מושלם'. לא חסר בו כלום, ואין בו שום דבר מיותר.

לאט לאט, ככל שהתינוק מתפתח, והצרכים שלו משתנים, גם הנוזל משתנה בהדרגה מקולוסטרום ונהפך לחלב. והכל מאותה 'מערכת ייצור', ומאותה דיאטה של האמא.

ועדיין לא הזכרנו את עניין הכמויות. כשהתינוק נולד, ביום הראשון הקיבה שלו קטנטנה, ואינה יודעת עדיין 'להמתח'. הוא יכול לאכול לכל היותר 5-7 מיליליטר. זה מעט פחות מגודלה של כף מרק.

כשמגיע ליום השלישי בחייו, הוא כבר יכול להכיל 22-30 מ"ל. וכן הלאה, עד שביום השביעי הוא כבר מכיל 45-60 מ"ל.

ייצור כמות מדוייקת היא קריטית. אם אין מספיק חלב, התינוק נשאר רעב, בוכה כל הזמן. ואם יש יותר מדי, התינוק אינו אוכל את הכל, ונוצר גודש הגורם לכאבים ודלקות.

תשמעו, זה ממש מדהים, בכל קנה מידה. גם הכמויות של ה'קולוסטרום' שמייצרת האמא הן 'ב-ד-י-ו-ק' באותן הכמויות שמתאימות לתינוק. ביום הראשון היא מייצרת רק מעט, ועם ההתקדמות היא מכפילה ומשלשת את הייצור, כל יום והכמות המדויקת שלו!

כל אלה, ראשי פרקים בלבד מהפלא של חלב האם, אליו הגענו מחיידקי ה"ביפידו" המלווים את התינוק במשך כל תקופת היניקה...

יש גבול למזל

נחזור, מעתה, להתבונן בעיקר הנקודה.

יש גבול מסוים, עד היכן ההיגיון יכול לקבל את האפשרות שהכול הוא במקרה, במזל. דומני, שאת הגבול הזה כבר עברנו מזמן. לא מתיישב על ההיגיון לומר שב'מקרה' בלבד הגיע תהליך מורכב ומסובך, מעבר לכל היכולת של כל מדעני העולם גם יחד. לא יתכן, שבתהליך אקראי לחלוטין נוצר מצב בו אין אף דבר החורג ב'שבריר אחוז' מהשלמות שלו.

תיאוריית ה'אבולוציה' מסתמכת על ברירה טבעית, על הישרדות של החזקים, שרכשו תכונות טובות במקרה. אבל אין בה שום אפשרות להסביר ולהבין התפתחויות הדורשות מורכבות כלשהי. בודאי לא מורכבות כזו שחורגת מעבר לכל מה שאנחנו יכולים להשיג.

ההיגיון הבריא מחייב, אפוא, שאכן עומדת אסטרטגיה מבריקה מאחורי ייצור החלב, אך היא לא שייכת לאבולוציה העיוורת. אלא...?? אלא, ל"אינטליגנציה עליונה" שמכוונת את הדברים, ולפי המורכבות המסחררת נוכל גם להסיק, שהיא נעלית מעל לכל השגה אנושית. נוכל לקרוא לאינטליגנציה זו "בורא" (או "אלוקים"), או כל שם אחר שנבחר. אבל ברור שאינטליגנציה זו קיימת, ואי-האפשרות להתחמק מהידיעה הזו, היא שגרמה לאותו הדוקטור לסתור את עצמו ולשייך 'אינטליגנציה' ל'אבולוציה' (שהיא תהליך אקראי) במשפט הסיום של הריאיון עמו.

זהו הגיון פשוט... אבל תנאי יש, והוא: שיהיה הגיון אובייקטיבי, בלתי משוחד. ברגע שיש רצונות נוספים, ברגע שיש שיקולים צדדיים (כמו, לדוגמא, רצון לא להכיר במציאות של חכמה עליונה) קשה להגיע לבהירות, ושום דבר לא יועיל. אפילו ייצור סוכרים עבור חיידקי ה"ביפידו" לא יכול לעזור...

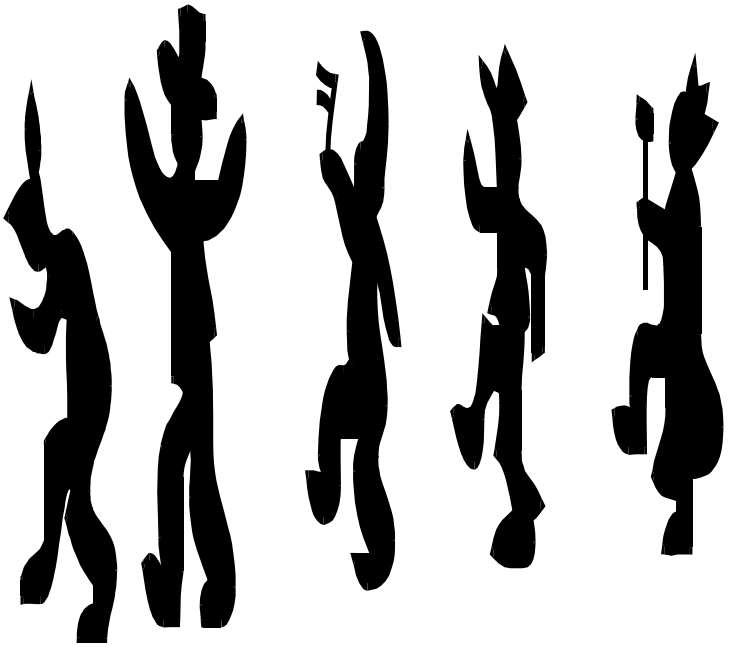

ה'פורים-שפיל' שעדיין לא היה

המושג 'פורים-שפיל' מביא חיוך מיידי לכל מי ששומע אותו. מדובר בהצגה שנוהגים להציג בסמוך לחג פורים, ובו תמיד יש דברים מענינים ומבדחים.

אני קשור לישיבה, שיש מוניטין רב ל'פורים-שפיל' שלה. הם מפיקים כל שנה ברמה כמעט מקצועית, וקהל גדול בא לראות.

הצעתי להם משהו ל'פורים-שפיל' של השנה הבאה. משהו שיהיה לא רק מבדר, אלא גם חינוכי. לא רק מהנה, אלא גם מלא תוכן. ההצעה התקבלה בהסכמה נלהבת, אלא שעדיין לא יצאה אל הפועל משום ש... – נכון לשעת כתיבת שורות אלו – עדיין לא הגיע פורים חדש. ("בשנה הבאה...").

הצעתי לעשות הצגה עם שני חלקים. יכניסו הם את הבדיחות וההומור, אבל התוכן יהיה כפי שאני מציע. תוכן המבהיר את עוצמת המסורת של עם ישראל. וזה יבוא בשני חלקים זהים, עם הבדל אחד ביניהם.

חלק ראשון יהיה כך. בעקבות עשרת המכות וקריעת ים סוף, בא משה רבינו אל העם ואומר להם: כדי לזכור את המאורעות הגדולים, יש להקפיד על ההנחיות דלהלן:

(א) בכל שנה למשך שבוע אחד שלם לא להכניס חמץ לבית[1]. רק - לאכול מצות. חגיגת זמן חירותינו.

(ב) ועוד שבוע, שלא אוכלים ולא שותים ולא ישנים בבית. רוצים לאכול או לישון? בבקשה, להיכנס לסוכה. וזאת, כדי לזכור שהיו לכם סוכות במדבר בזמן יציאת מצרים.

זהו לחגים. עכשיו נעבור להנחיות יומיות!

(ג) צריך בכל יום לקחת קופסאות שחורות מרובעות; להניח אותן על היד ועל הראש, כדי... לזכור שיצאנו ממצרים. ועוד לא גמרנו!

(ד) צריך לקשור חוטים בכנף הבגדים, להסתובב עם החוטים באופן שכולם יראו אותם, נקרא לזה: "ציצית".

(ה) וצריך גם לשים על כל פתח בבית – קלף עם כיתוב הולם. נכון שזה לא זול, אבל כך הציווי. "מזוזה".

(ו) וצריך (כמובן?) שכל אחד ואחד, (כלומר, יודגש בזאת, אתם וצאצאיכם – המצוה ניתנה לכל צאצא השייך לעם הזה), יכריז כל יום, בבוקר ובערב את ההכרזה הבאה: אנחנו יצאנו ממצרים! (זוכרים מההגדה של פסח? "הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתיאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר למה תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך...").

(ז) אהה כן, עוד משהו. גם מקדישים יום אחד כל שבוע למניעה מעשיית כל מלאכה, איסור חמור לעסוק בכל מה שהתורה מגדירה כ'מלאכה', והמטרה? - "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' א-להיך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צוך ה' לעשות את יום השבת".

העם מקבל את הדברים, למרות הקושי. 'נעשה ונשמע'. כי סוף סוף מבינים כולם עד כמה נחוץ הוא לזכור את המאורעות, ובפרט – שזהו ציווי אלוקי.

---

[1] אולי בשלב זה יהיו קצת צעקות בעזרת נשים, על עבודת הנקיון המצפה להן...

ואז יבוא חלק שני מן ההצגה. אותו דבר בדיוק, קופי של הראשון, אבל בשינוי אחד מהותי. בקטע הזה, יציגו כאילו לא היה יציאת מצרים.

ואז יבוא משה (או מישהו אחר) ויגיד את אותם הדברים: שבוע אחד להקפיד על חמץ ועל מצה, כדי לזכור שיצאנו ממצרים.

[הקהל שואל: "מה? מי יצא? מתי? מאיפה?"]

ומשה ממשיך: רגע, אני באמצע. כי צריך גם שבוע שלם בצד השני של השנה, לאכול ולישון רק בסוכה.

והקהל שואל: "למה??". ואומר משה – אמרתי לכם, כדי לזכור שיצאנו ממצרים!

והקהל אומר, אבל לא יצאנו ממצרים!

ומשה לא מתייחס, הוא רק ממשיך ומוסר ציוויים נוספים,

קופסאות שחורות (תפילין)...

חוטים מהבגדים (ציצית)...

קלף על פתחי הבתים (מזוזה)...

והקהל פשוט נסחף בהתמרמרות, כי לא נשמע כזה דבר בהסטוריה, שיבקשו ממישהו לעשות מעשה כדי לזכור מאורע שלא היה ולא נברא... ועוד כשמדובר בכאלה דברים מגוכחים ומשונים (קופסאות מרובעות שחורות על הראש? חוטים יוצאים מהבגדים? באמת!!).

ואז כשהוא יגיד להם שזהו הכל חובה כזכר ליציאת מצרים, שהם דברים שבכלל לא קרו (-לפי קטע זה בהצגה) כולם יתפוצצו מצחוק, כי איך אפשר לזכור משהו שבכלל לא היה ולא נברא, ומי פתי שבגלל זה יעשה כל כך הרבה דברים משונים, כדי לעשות זכר למשהו שהוא סתם דמיוני. מה אנחנו, קובץ של שוטים חסרי-דעת לחלוטין?

זהו תוכן ההצגה. פשוט וברור.

השחקנים יכולים, כמובן, להכניס בדיחות וקטעים מצחיקים כיד הדמיון הטובה עליהם. בהתבסס על המודלים של שנים שעברו, אין לי ספק שיעשו את זה - ובהצלחה מרובה. אך עצם ההצגה תהיה לא רק מהנה ביותר, אלא שיהיה בה גם מסר יהודי חשוב.

ה'פורים-שפיל' האמור עדיין לא היה, נקוה לשנה הבאה. זה בודאי יספק חוויה לכל מי שיהיה שם.

אבל המסר הוא בכלל לא 'פורים-שפיל', הוא אמיתי ביותר!

כי באמת, אם כל המאורעות האלה לא היו, איך יעלה על הדעת שעם שלם יעשה כל מיני דברים מוזרים כזכר למשהו שלא היה מעולם...

הבנת נקודה זו גם תורמת המון שמחה לחיים

אוסיף נקודה אחת לכל הנכתב לעיל: הרעיון הזה מוסיף לי **המון שמחה** בחיים.

באמת!!

כי אני מבין מכך שכל המעשים הרבים שאני עושה במשך החיים כ"זכר ליציאת מצרים", הם חלק ממאמץ לאומי כביר.

כשאני מניח תפילין, אני יוצר בכך המשך לזכירה של אותו מאורע.

כשאני מסתובב עם ציצית, יש פרסום בעולם: הנה עוד אדם שמאמין, ומקדיש מאמצים להנציח את האמונה הזו.

כשאני אוכל מצה, אני יודע שזהו בגלל שאבא שלי אכל מצה בפסח. ושבגללי, הבן שלי ימשיך ויאכל מצות, וילמד גם את הבן שלו לעשות את זה.

כי יש לנו, לכל העם, משימה בת אלפי שנה – להמשיך הלאה לכל הדורות את זכר הניסים של יציאת מצרים. זו שרשרת מפוארת שהתחילה אז, מיד בזמן המאורע, ונמשכת אחרי זה עד סוף כל הדורות.

ובכל מעשה שלי שנקשר עם יציאת מצרים, אני מוסיף עוד נדבך בבנין-הנצח הזה. אני ממשיך את השרשרת הלאה. זה נותן משמעות עמוקה ונפלאה לחיים שלי.

ותאמינו לי, שאין דבר יותר משמח מאשר לדעת שאני זוכה להיות עוד חוליה בשרשרת-נצח מפוארת שכזו!!

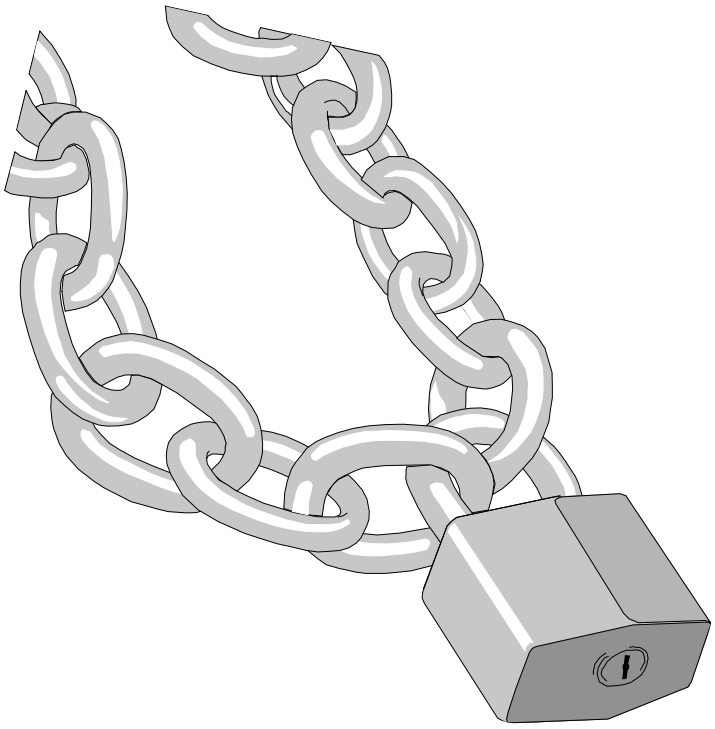

"...ויחי" - השלמת קוד הבטחון לאמיתותה של התורה

במאמר זה, נתמקד על מילה אחת בתורה. המילה "ויחי", שנמצאת בסוף הפסוק שאצטט (אבל, נא לקרוא בזהירות את כל הפסוק!).

כך כתוב בתורה (ספר דברים פרק ד' פסוק ל"ב):

"כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך, למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ - ולמקצה השמים ועד קצה השמים; הנהיה כדבר הגדול הזה? או הנשמע כמהו?

השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה, ויחי?".

השאלה: הרי לא היה כדבר הזה בהסטוריה, גם בלי המילה "ויחי". לשם מה, איפוא, נכתבה מילה זו?

התשובה: בשביל לענות כראוי, יש לנתח את מטרת הפסוק. הבה נתחיל מתחילת הפסוק, בניתוח זהיר ומדוקדק:

"כי שאל נא לימים ראשנים אשר היו לפניך". לך תחקור, תברר, מה היה בימים שקדמו לך. ממתי?

"למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ". זה די קדום (בלשון המעטה) - זו תחילת ההסטוריה. בקיצור, מתי שתרצה. והיכן?

"למקצה השמים ועד קצה השמים". כל מקום ביקום שתבחר.

הפסוק מציב כאן אתגר; לך תברר את הנושא הבא, בכל זמן נתון ובכל מיקום גיאוגרפי שתבחר.

ומה יש לברר ולחקור?

" הנהיה כדבר הגדול הזה? או הנשמע כמהו? השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה?".

לך תלך ותראה אם היתה התגלות אלקית לעם שלם, כמו שהיה לעם ישראל במתן תורה.

וכן, לך תראה אם היה איזה מאורע ניסי שנעשה לעם שלם, כמו יציאת מצרים, על כל ניסיו המרובים. (שכך הוא לשון הפסוק הכתוב אחריו: "או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים ככל אשר עשה לכם ה' אלהיכם במצרים לעיניך").

כי אכן, אם נחשוב מעט, נווכח שפרט זה הוא ייחודי, ובו מתבטא הבדל בין היהדות לכל שאר דתות העולם.

דתות רבות יש ברחבי העולם, עשרות ומאות. מכנה משותף יש לכולם (כ-ו-ל-ם!): הם מתבססים על כך שאדם אחד טען שהוא קיבל התגלות אלהית. לדבריהם, האלהים רצה להעביר מסר לכל העולם, ובחר לעשות זאת על ידי – מסירת מסר חשוב זה לאדם יחיד. לבודד. רק הוא יודע כביכול בידיעה ישירה, והשאר שומעים ממנו.

"דת" אחת (המרכאות הן, כדי להבדיל משאר הדתות) יש, שיש לה סיפור שונה מאד. היהדות. האלהים התגלה לנו, לכל העם. הוא לא שלח שליח אחד לומר שיש מסר כלשהו; הוא התגלה בעצמו לכל העם.

פרט זה הוא ההבדל. אך באמת זה לא "פרט" – זה כל הנושא!

כי אם יש לעשות מצוות בגלל המסר האלהי, צריך לדעת שזה אמין. כל מצוה שניתנת, צריכה להיות עם הסמכות ההולמת. אדם בודד אמר וסיפר? זה אולי נכון.

אבל אולי לא.

אז למה שאני אאמין?

הסמכות הזו, נצרכת כאויר לנשימה לכל דת שתהיה. ועם-כל-זה, לא מצאנו אף דת בהסטוריה ("למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ כו'", כדלעיל) שתטען את זה.

מדוע? למה שלא יגידו כך גם הם?

התשובה היא, כי אי אפשר.

אי אפשר להמציא סיפור בשקר, שאירע לעם שלם.

כי השומע את הסיפור יתחיל לשאול שאלות בסיסיות: איפה האנשים להם זה אירע? אם הסיפור הוא על אירוע בדור הזה, אז האנשים אמורים להיות חיים. איפה הם? האם אפשר לשמוע מפיהם?

ואם האנשים הם מדורות שעברו, אז למה לא סיפרו לבנים שלהם? למה לא שמענו על הסיפור המופלא עד היום? למה אבא שלי לא סיפר לי?

לכן, אי אפשר להמציא את זה. זה לא אמין. זה מעמיד את המספר מיד כשקרן.

אגב, לא רק אי אפשר להמציא את זה בצורה המספרת על עובדה אמיתית. יותר מזה: אפילו בצורת אגדת-עם זה לא יתכן. אפילו בסיפורי מעשיות, על כל גווניהם של הדמיון הפורה של סופרי הדורות, לא מצאנו מי שינסה להמציא סיפור שכזה.

כך מפורש בפסוק שצוטט לעיל: "הנהיה כדבר הגדול הזה? או הנשמע כמהו?" כי אפילו סיפור בדוי צריך שיהיה לו קשר לאפשרות מציאותית. ואין שום אפשרות מציאותית להמציא סיפור על התגלות לעם שלם.

מעתה, פתאום יש לפסוק המצוטט משמעות מיוחדת לגבי אמיתות התורה. הפסוק נותן לנו מפתח להבין שהתורה היא אמת. כי יש כאן סיפור, שלעולם לא יקרה שוב. ולא רק זה, אלא שגם לעולם לא ינסו אפילו לספר שוב סיפור שכמוהו. הרי שיש כאן תיאור עובדה, שחייב להיות אמיתי!

<נציג את הדברים מפן אחר. אם (חלילה) התורה שלנו מזויפת, אזי הפסוק הזה כה בלתי הגיוני. כי הרי הכותב שזייף את הדברים הצליח לא רק להמציא סיפור, אלא גם לשכנע עם שלם באמיתותו. ותוך כדי הדברים, הוא מבטיח שלכל אורך ההסטוריה אף אחד לא יעשה את מה שהוא עשה. ולא רק זה – גם אף אחד לא ינסה! לא יהיה לכל

אורך הדורות שום נסיון (ואפילו כושל) המתיימר לעשות כך; זאת מנין לך? איפה ההגיון? אם אתה כה הצלחת, למה שאחרים לא יעשו לפחות נסיון?>

אין מנוס אלא מלהסיק שהתורה היא אמת לאמיתה, ומספרת אודות עובדה מציאותית שקרתה ככל המסופר בה.

זהו הלקח העולה מן הפסוק.

* * *

אלא, שעדיין יש פתח מילוט אחד מן קוד הבטחון שנמסר כאן בתורה.

אולי יבוא אדם ויספר, שאתמול היתה התגלות – לעם שלם! ולא רק לשש מאות אלף גברים, אלא לששה מליון (לדוגמא)! ואם תשאל, איפה הם?

אההה...

מיד אחרי ההתגלות הם נעלמו. בא כוכב משמים ובלע אותם. ורק אני נשארתי לספר את הסיפור...

זה כן יתכן שיקרה. כי סוף סוף, הכל נובע מאדם אחד. ואולי הוא שקרן.

התורה מציגה רף גבוה עבור קוד הבטחון שלה. התורה מוסיפה עוד מילה אחת:

"... ויחי".

האם יש עם ששמע את הדברים, והעם הזה חי? זהו הסיפור היחידי שעליו יש לסמוך, שהוא אמין. רק ככה אפשר להאמין שהיתה התגלות של אלהים... כאשר העם הזה חי ונושם, כאשר הסיפור הוא על אנשים ידועים. כי אז אי אפשר לשקר.

ולכן הוסיפה התורה את המילה "ויחי". כי מעכשיו אין שום אפשרות לזייף.

סיפור כזה, לא היה ולא יהיה שוב בכל ההסטוריה, בכל היקום, בשום זמן ומקום.

זהו "קוד בטחון" מושלם.

זו עדות על כך שהתורה אמת!

הנחיות לזייפן

עד כה כתבנו אודות ה"מסורת" של מתן תורה. הסברנו כמה מושג כזה חזק, ושאין דרך להתחיל מסורת שקרית על סיפור שלא היה. ניתן עתה מבט מפן נוסף; ננתח את התורה עצמה. נראה אם מתוך הטקסט עצמו ניתן לברר אם מדובר במסמך אמיתי.

קיימות שתי אפשרויות בלבד: התורה היא או אמת, או זיוף. או אמת - דבר שאלוקים כתב ונתן לנו; או זיוף - שאיזה זייפן מקצועי הצליח למצוץ מן האצבע ולהשחיל לעם ישראל. אין אפשרות שלישית.

הבה נראה אם נוכל לברר מן התורה עצמה, מה מסתבר יותר; האם מדובר במסמך אמיתי – או בזיוף. נעמיד את עצמנו בנעליים של המזייף, ונחשוב מה היינו כותבים כדי שהזיוף יהיה מוצלח, כדי שיתקבל. הייתי מתחיל עם שלש הנחיות חשובות.

שלש הנחיות חשובות למי שרוצה לזייף את התורה

דבר ראשון, לכתוב דברים שהאנשים ישמחו לשמוע. בודאי לא דברים שיכאיבו להם, שיעלו להם על העצבים, שיגרמו להם עגמת נפש, שיקפיץ להם את לחץ הדם. לכתוב על כמה נפלאים היו אבות האומה, ושהמנהיגים שלהם היו מושלמים ללא דופי. משהו שירגישו טוב עם זה.

דבר שני, לכתוב מצוות שנח לעשות, כדי שיקבלו את הדברים. אם תדרוש מהם לעשות דברים קשים ומוזרים, רוב הסיכויים הם שהם בכלל לא יקשיבו (וגם אם איכשהו יקשיבו, בודאי יחפשו מיד בכל כוחם את השקר שבמסמך השקרי – דבר שצריך למנוע בכל מחיר).

דבר שלישי, כשייתקלו בקשיים בעשיית המצוות, צריך לתת להם איזו דרך נוחה לצאת מן הסבך. בודאי לא להנחית עליהם פתרון שלא עובד בשטח. ובשום אופן לא לתת להם הבטחות מוגזמות שאי אפשר לעמוד בהם.

דו-שיח עם הזייפן

ה'זייפן' (אילו היה קיים), בודאי היה צריך ועדת ביקורת. ארשה לעצמי כאן לרשום דו-שיח שלי עם הזייפן עצמו, כאילו הייתי חבר באותה ועדה.

בוקר טוב ידידי, אני רואה שכבר סיימת את הזיוף שלך. כל המסמך נמצא בקלף שבידך. לפני שאתה מפרסם אותו, תן לי לעבור אתך על כמה דברים בסיסיים, לראות שלא עשית טעויות גדולות. נעבור על ההנחיות.

מה היתה ההנחיה הראשונה? "לכתוב על כמה נפלאים היו אבות האומה, ושהמנהיגים שלהם היו מושלמים ללא דופי. שירגישו טוב עם זה".

הי, מה כתבת כאן? שאב האומה, יעקב, גנב את הבכורה מאת יצחק אביו. תגיד, אתה רוצה להרחיק את כולם? בוא נמשיך ונראה מה עוד: שהבנים של יעקב מכרו את האח שלהם - יוסף, להיות עבד. סליחה, אלה הם אבותיהם של העם שאתה בא לשכנע, מה אתה כותב להם כאלה דברים משפילים? הלאה: שאחרי מתן תורה הם עשו עגל ועבדו עבודה זרה... תגיד, מה עבר עליך? נשתבשה דעתך? אתה מצפה מהם לקבל מסמך מזוייף שכל כך מכאיב להם? למה בכלל אתה מכניס כאלה דברים לסיפור?

הנחיה שניה: " לכתוב מצוות שנח לעשות, כדי שיקבלו את הדברים". בוא נבדוק מה כתבת.

אמרת להם להניח כל יום תפילין, קופסאות שחורות מרובעות, על היד והראש. ולעשות חוטים שיוצאים מהבגד. תגיד, לא מצאת לך דברים יותר מתאימים לקהל היעד? ושכל שנה שביעית, לא יזרעו ולא יחרשו. וגם לא יקצרו. סליחה, אתה מדבר לעם של חקלאים. איך אתה מצפה שיקבלו ממך כזה דבר? ועוד הוספת שהם צריכים לתת תרומות לכהן, מעשר ללוי, ומעשר לעני – זה עשרים אחוז! נראה לך שזה יעבור בשתיקה, ויסכימו לכאלה דרישות? והמשכת להוסיף שכל יום שביעי, בכל שבוע, אסור להם לעשות אף מלאכה – הגזמת בגדול! אתה חושב שמישהו יקבל ממך זיוף כזה?

הנחיה שלישית: " כשנתקלים בקשיים בעשיית המצוות, צריך לתת להם איזו דרך נוחה לצאת מן הסבך. בודאי לא להנחית עליהם פתרון שלא עובד בשטח. ובשום אופן לא לתת להם הבטחות מוגזמות שאי אפשר לעמוד בהם".

האם נתת גם מצוות שתוך כדי קיומם יגרמו לכך שיתעוררו אצלם שאלות, ויצטרכו פתרונות? דומני שכן. אני רואה,לדוגמא, שדרשת מהם לעלות לרגל לירושלים שלש פעמים בשנה, זה לא נראה לך קשה מדי?

(הוא עונה:) אכן, אבל הייתי צריך את זה, כדי לשמור על האחדות של האומה.

אני מבין. עכשיו תגיד לי, הרי כל החיילים יהיו בעיר אחת, והארץ שלהם מסובבת באויבים כל הזמן. אדום, עמון, מואב, פלישתים, מצרים. מה אם הם ישאלו אודות תקיפה אפשרית של האויבים, איך תתמודד עם זה? האמת, יש לי פתרון די נח להציע לך, לצאת מן הסבך בצורה אלגנטית. תגיד שכל חייל פטור. או, לפחות, שעליו לעלות רק שתי פעמים בשנה מתוך שלש.

אבל הי, מה כתבת כאן? שכולם יעלו, ולא ידאגו. ומה עם בטחון? התשובה שנתת היא, שאף אחד לא יבוא להתקיף אותם (ספר שמות פרק לד: "וְלֹא יַחְמֹד אִישׁ אֶת אַרְצְךָ בַּעֲלֹתְךָ לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אלקיך שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה"). תגיד, איך אתה כותב כזה דבר? אין לך פתרונות יותר קלים, נעימים, מתקבלים? מי יכול להבטיח כזה דבר, שבאמת אף עם לא יבוא ויכבוש כשאין אף גבר בכל גבולות המדינה[2]?

ומה כתבת לגבי שמיטה? הרי אמרת להם לשבות מכל פעילות בשדה, לא לחרוש ולא לקצור, והרי זה הקיום שלהם, חייהם תלויים בכך. איך תתמודד עם השאלה הפשוטה שהם ישאלו, מה יאכלו? ומדי חמישים שנה נתת להם יובל, שהיא שנה נוספת ברציפות (מיד אחרי השמיטה) שאסור לחרוש ולזרוע, ואז השאלה פי כמה קשה יותר?

מה? כתבת להם שתדאג לכך שיהיה יבול גדול מאד בשנה הששית, וזה יספיק להם לכל צורכיהם? (ספר ויקרא פרק כה: "וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרָע וְלֹא נֶאֱסֹף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ. וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים"). איך תוכל לדאוג שזה באמת יקרה?

מסקנה

נמשיך כאן בלי 'סאטירה', דברים פשוטים וישרים.

התורה עצמה, מעצם התוכן שלה, רחוקה מאד מלהיות מסמך שנראה מזוייף. אין בה את הדברים שהיינו מצפים לראות במסמך מזוייף. להיפך, כל כך הרבה דברים יש בה שהם הדבר האחרון שזייפן ירצה לכתוב, ושאנשים ירצו לקבל (אילו אכן היה זיוף).

ואם כך נוכל להסיק, שההגיון הבריא מורה לנו שמדובר במסמך שהוא אותנטי, אמיתי לחלוטין.

"...מהר סיני".

---

[2] אגב, יש כאן גם תופעה מדהימה מבחינה הסטורית. בתי המקדש עמדו במשך יותר משמונה מאות שנה, ותמיד היו כל עם ישראל עולים לרגל. יש על כך עדויות מפורשות, גם במקורות היהדות, וגם בכתבים של גויים בני דורם שראו את זה.
הדבר לא היה סוד; כל העמים סביב ידעו אודות הנהגה זו.
אף פעם **אחת** בהסטוריה לא שמענו על התקפה או נסיון כיבוש בזמן העליה לרגל, שנעשתה שלש פעמים בשנה. יש לכך הסבר כלשהו בדרך הטבע?

האוצר הגנוז של היהדות.....42

נבואות שהתגשמו

תוכן עניינים

הקדמה לנושא ה"נבואה" (מושג שאינו קיים מחוץ לתנ"ך) 44

קריטריונים נוקשים לבחינת "נבואה" 47

העיקרון הבסיסי בגישה ל"נבואות שהתגשמו" // נבואה אודות זהות העם הכובש 51

הגלות שאחרי החורבן 54

הארץ תשאר שממה 57

מבט כעבור עוד 800 שנה 59

דברי סיכום 61

נבואה העתידה להתקיים – הגאולה 62

הקדמה לנושא ה"נבואה"

(מושג שאינו קיים מחוץ לתנ"ך)

"נבואה" זה מושג ייחודי, שאין כדוגמתו בשום דת ובשום מקום אחר בעולם (ואגב ביאור נושא זה, גם נוכל להציץ במבט אל אחת הנבואות המופלאות המתגשמות לנגד עינינו: "הן עם לבדד ישכון").

קביעה די חריפה הוצגה כאן בכותרת. מלבד בתנ"ך – לא קיים בעולם הגדול מושג של 'נבואה'!

מנין זאת לי? –מסברא. ההגיון קובע כך. כי אי אפשר לו לבן אדם שהוא סך הכל בשר-ודם, לומר מה יהיה בעתיד. איך אתה יודע? מי גילה לך אלו שינויים יהיו, מה ההתפתחויות שהעתיד הלוטה-בערפל יביא לעולם? גם 'נביא' אינו יכול לומר מה יהיה בעתיד. כי גם הוא בן אדם.

רק אלוקים יכול. או נביא, המוסר לנו את מה שאלוקים גילה לו.

רגע, אמרתי שזו סברא שלי; האם 'סברא' ו'הגיון' יוכלו להיות מספיקים עבורנו? אני אמנם חושב ככה, אך מישהו אחר אולי חושב אחרת! או, אני וכולם חושבים ככה, והמציאות פשוט שונה! אז מי אמר לי? אולי בכל אופן יש נבואה גם מחוץ לתנ"ך?

אז אראה לכם דבר ברור. אציין בפניכם מאורע מענין שהיה עם ד"ר יעקב הרצוג (אביו היה הרב הראשי לישראל, ואחיו היה נשיא המדינה).

ד"ר יעקב הרצוג היה אישיות מענינת במיוחד. הוא היה גם רב וגם פוליטיקאי. הוא היה יועץ מדיני של דוד בן גוריון ומנכ"ל משרד ראש הממשלה של לוי אשכול וגולדה מאיר, ובו זמנית גם הוצע לו להיות רב ראשי של בריטניה (שלא יצא לפועל בגלל בעיות בריאותיות).

דבריו הבאים פורסמו במאמר "עם לבדד ישכון[3]" ובו סיפור מרתק, בו הוא היה מעורב.

כשנתיים לפני כתיבת המאמר שלו, שלחו 15 אוניברסיטאות אמריקאיות את ראשי הפקולטה לתיאולוגיה (=דת) שלהם למסע. הם הגיעו למזרח התיכון, כדי לראות מקרוב עניני דת.

וכך הוא כותב:

"הם הגיעו למדינת ישראל, ועפ"י דרכנו הראינו להם כל בית-חרושת חדש וכל קיבוץ וכו', כאילו מעולם לא ראו כדברים הללו. הם אמרו : הכול טוב ויפה, אבל אין אנו מומחים לא לחקלאות, לא לתעשיה, וזה לא מעניין אותנו. גם באמריקה יש פה ושם תעשיות. אנחנו באנו לבדוק, מה זה אומר מבחינה היסטורית רוחנית. אנו צריכים ללמד כמרים ברחבי ארה"ב...

הזמינו אותי לשיחה אתם, והיו ביניהם מכל המינים, כל הקשת הנוצרית: קאתולים, פרוטסטאנטים מכיתות שונות... שאלתי אותם: אנו מאמינים במושג של 'עם לבדד ישכון' (בספר במדבר פרק כ"ג פסוק ט', זו חלק מהנבואה שאמר בלעם על עם ישראל).

אנו, מאמינים בני מאמינים, מקבלים שזה נאמר לפני 3300 שנה...

היו ביניהם מבקרי-מקרא. שאלתי אחד מהם : לפי התאריכים שלך, מתי נאמרו הדברים הללו ? הוא אמר: לכל המאוחר לפני 2700 שנה. אמרתי, לפי דבריך כל העולם הנוצרי מקבל שלכל הפחות לפני 2700 שנה - למנינו 3300 שנה - נאמרו הדברים הללו. הוא אישר זאת. שאלתי: כולכם מאוחדים? אמרו: כן, זה מקובל מבחינה מדעית שבמדעית, לא מבחינת האמונה, כי זה הוכח במיטב המסמכים שעברו את ניתוחי המקרא.

אמרתי להם: בואו והגידו לי על איזה עם אחר בהיסטוריה נאמרה נבואה? אם בהודו, בפרס, ביוון העתיקה? יש מישהו שקם ואמר על עם איזו נבואה שהיא לאחרית הימים, לדורות או לזמן יותר מועט. בדקו, החליפו ביניהם דיעות, והחליטו שאין דבר כזה בנמצא.

---

[3] הוצאת משרד החינוך והתרבות תשל"ד (העתק מצוי בחיפוש גוגל).

אמרתי: שנית, האם הנבואה הזאת התקיימה או לאו ? אראה להם, עד כמה אנחנו עם לבדד ישכון. אין לנו משפחה. לכל מקום שנפנה אנו מבודדים. אין אנו חברים לא בנאט"ו, ולא בברית וארשה; לא בארגון אפריקה-אסיה, לא בארגון המזרח התיכון, ולא באיגוד המדינות המתפתחות. - בכל מקום [גם אם וכאשר] מקבלים אותנו בכבוד מלכים, אבל לא לתוך המשפחה".

עד כאן המצוטט מן המאמר של ד"ר הרצוג.

או קיי, אז יש לנו אישור מ-15 ראשי פקולטה לדת אודות כך, שהנבואה היא דבר ייחודי לתנ"ך, ואין את זה בדתות אחרות. זה מוסמך. (ואגב דרכנו, גם זכינו לעיון מרתק בנבואה שנאמרה לפני אלפי שנה, על עם ישראל).

בואו ננסה לברר קריטריונים להגדרת "נבואה", ונבין למה זה כך.

האם תוכלו לומר על עם כלשהו, מה יהיה אתו במשך מאה השנים הבאות? או חמש מאות? אלף? זה די הרבה זמן (בלשון המעטה), ואין מי שיכול לנבא על עתיד כה רחוק.

והנה נבואה שנאמרה על עם ישראל לפני אלפי שנה: "הן עם לבדד ישכון". האם יש פקפוק עד כמה הדברים נכונים לאורך כל שנות ההסטוריה, מאז ועד היום? –אם יש לכם ספק, אנא, עיינו בכותרות של העיתונות העולמית של אתמול. ולא משנה באיזה יום אתם קוראים את זה...

קריטריונים נוקשים לבחינת "נבואה"

איך יודעים אם תיאוריה כלשהי היא אמיתית או לא?

הגישה המדעית מחייבת אפשרות לבדיקה. בדיקה אנליטית, היכולה לקבוע שהדבר נכון. וזה רק שייך (כדברי התיאורטיקן הגדול של המדע, קרל פופר), אם גם אפשר לקבוע שזה לא נכון.

אם כן, זהו התקן שלנו. כדי לקבוע אם דבר אמיתי או לא, צריך שתהיה אפשרות לבחון אותו, לנתח את העובדות ואת התוצאות. צריך שיהיה מצב להעמיד דבר למבחן, שעל ידו אפשר לקבוע אם הוא אמת או לא.

זו נבואה הלוקחת "סיכון"; שמא תתברר כטעות?

כל זה מחייב העמדת קריטריונים ברורים למבחן זה. לא כל משפט יזכה שנוכל בכלל להתייחס אליו. קודם צריך להכנס לקריטריונים המחמירים של הדברים שבכלל אפשר לבחון וששווים לדון בהם.

"עולם הבא" – אינו עומד בקריטריון

לדוגמא, דת המבטיחה שהעושה כך וכך יזכה לעולם הבא, לתענוגות מיוחדים אחרי מותו. -קביעה כזו אינה נכנסת לכלל "נבואה", כי לעולם אינך יכול להוכיח אם זה נכון או לא. אם כן, 'נבואות' שכאלו אינן נכנסות כלל לדיון שלנו.

ארבעה קריטריונים

הבה ניתן כמה קריטריונים ברורים וחד משמעיים.

א] הנבואה נאמרה לפני המאורע. זה ברור; אי אפשר לדון על מה שנאמר אחרי המאורע, כי אז זה לא "נבואה", אלא "הסטוריה".

ב] הנבואה מנבאת אודות פרטים ברורים. האומר: "יהיה טוב", או לאידך: "יהיו צרות", אין בדבריו נבואה שיכולים להכחיש. אין בה שום סיכון, כי הפרשנות יכולה לומר על כל מצב שהוא "טוב" או "רע". רק נבואה עם פרטים שהם מוגדרים ומסויימים, שהמציאות יכולה להכחיש אותם, נחשבת.

ג] הנבואה אינה הגיונית. דבר שיש בו הגיון ("שוק המניות יעלה בשנה הבאה") אינו נכלל.

יש גם תופעות שאינן מוכרחות מצד ההגיון, אבל המודל ההסטורי מראה שכך דרכו של עולם. גם זה אינו יכול להיחשב. לומר שארצות הברית תתמוטט, לדוגמא, אינו הגיוני; זו מעצמת-על ללא מתחרים. מאידך, המודל ההסטורי מראה שבסוף – כל מעצמה נחרבת. בבל, פרס, יון. גם רומי, שמילאה את כל העולם בקול רעש גדול... בסוף נחרבה. אין כאן סיכון גדול אם אעיז לקבוע שגם ארצות הברית, בסופו של דבר, תקרוס.

ולכן, כדי שנבואה תיחשב להוכחה, צריך שתהיה נאמרת על מאורעות שהם גם מובהקים (ברורים ומוגדרים היטב, וכנ"ל), וגם ההגיון אינו יכול לחזות מראש שכך יהיה.

אפילו אם יש סיכוי סביר לנחש את זה, כבר אין כאן נבואה מובהקת. רק דבר שאי אפשר בשום אופן לנחש; ושנוטל סיכון; ושאם זה לא יקרה, יהיה כאן דבר מוחשי שעליו אפשר להצביע שהוא עומד בניגוד לנבואה... רק הוא ייחשב מתאים לקריטריונים הנוקשים שאנחנו מציבים.

דוגמא לנבואה הנוטלת סיכון – נבואת החורבן של בבל

ירמיה הנביא (בפרק נ') כותב נבואה ארוכה על חורבנה העתידי של בבל:

"הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל בָּבֶל אֶל אֶרֶץ כַּשְׂדִּים בְּיַד יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא. הַגִּידוּ בַגּוֹיִם וְהַשְׁמִיעוּ וּשְׂאוּ נֵס הַשְׁמִיעוּ אַל תְּכַחֵדוּ, אִמְרוּ נִלְכְּדָה בָבֶל... כִּי עָלָה עָלֶיהָ גוֹי מִצָּפוֹן הוּא יָשִׂית אֶת אַרְצָהּ לְשַׁמָּה וְלֹא יִהְיֶה יוֹשֵׁב בָּהּ...".

הוא מאריך מאד בתיאור ההרס והחורבן שיבואו על בבל.

בכך לא נראה שהוא נטל סיכון גדול. כי אף שבזמנו היתה בבל נראית כמעצמת-על שתשרוד לנצח, הרי בכל אופן יתכן שהיא תיחרב. ואם זה לא יקרה, תמיד נוכל לומר שזה יהיה בעתיד. וממילא, אין אפשרות להציג את נבואתו כטועה.

אך הוא מוסיף בסוף דבריו, דבר הנוטל סיכון גדול (מאד!) - שהחורבן יימשך לתמיד. שלעולם לא תיבנה בבל שוב.

"...לֹא תֵשֵׁב עוֹד לָנֶצַח וְלֹא תִשְׁכֹּון עַד דּוֹר וָדוֹר. כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת סְדֹם וְאֶת עֲמֹרָה וְאֶת שְׁכֵנֶיהָ נְאֻם ה' לֹא יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא יָגוּר בָּהּ בֶּן אָדָם".

אף ישעיה הנביא (בישעיה פרק י"ג) כתב כך על בבל:

"וְהָיְתָה בָבֶל צְבִי מַמְלָכוֹת תִּפְאֶרֶת גְּאוֹן כַּשְׂדִּים, כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת סְדֹם וְאֶת עֲמֹרָה. לֹא תֵשֵׁב לָנֶצַח וְלֹא תִשְׁכֹּן עַד דּוֹר וָדוֹר...".

זו כבר נבואה הנוטלת סיכון, כי אפשר להכחיש אותה.

הרי אם בבל תיבנה שוב ביום מן הימים, או בדור מן הדורות, הרי שהנבואה הזו הוכחה כטעות.

היא גם נוגדת את ההגיון, כי מדוע שבבל לא תיבנה שוב?

סיבות הגיוניות קיימות דוקא כן לבנות אותה מחדש. ראשית, משום שזה מקום נח כשכבר יש תשתית של עיר קודמת, וכך כמעט כל הערים בעת העתיקה נבנו שוב אחרי שחרבו. ושנית, שגם יש מעמד של יוקרה עצומה למלוך במקום בו מלך נבוכדנצר... ובאמת אלכסנדר מוקדון רצה לבנות את בבל מחדש ולעשות אותה המרכז של האימפריה העולמית שלו, אלא שהוא נהרג במלחמה לפני שהוא הספיק.

ומאז ועד היום, עברו אלפי שנה. ובבל?

...עדיין בחורבנה. עד היום הזה.

זו דוגמא לנבואה הנוטלת סיכון.

ד] הנבואה נאמרה בצורה ברורה. לא ברמזים שאינך יודע איך לפרש אותן. לא בדברים שאפשר לפרש אותם על מצב מסויים – אבל גם אפשר לפרש שאינו מתייחס למצב זה. אלא אמירה ברורה ופשוטה, המתייחסת למאורעות מפורסמים וידועים.

הקריטריונים נוקשים

אחרי העמדת רשימה שכזו של קריטריונים, כבר יכול הקורא לראות שלעמוד בהם לא יהיה פשוט כלל. לעמוד בקריטריונים 'נוקשים' שכאלה, באמת אי אפשר - בלי נבואה אלוקית.

ולכן כבר אין מקום לתמוה על כך, אם לא מצינו מחוץ לתורה נבואות העומדים בקריטריונים כאלה.

כיון שהקריטריונים כה נוקשים, נוכל להסיק ש...

כיון שהקריטריונים כה נוקשים, נוכל להסיק ש... נבואה שכן עומדת בקריטריונים, היא ייחודית. היא מעבר לתחום של בשר ודם. וממילא, כיון שמחוץ לתורה לא מצאנו דבר שכזה, ובתורה עצמה כן מצאנו - היא מהוה הוכחה לכך שהמקור של התורה הוא אלוקי.

התגשמות הנבואות היא אכן סיבה להניח שהדבר הוא אמיתי. וכדברי הרמב"ן (גדול מפרשי המקרא אחרי רש"י), הכותב גישה זו לגבי נבואות התורה הנכללות בשירת האזינו: כיון שכל דבריה נתקיימו, כותב הרמב"ן (בפירושו בסוף האזינו), א"כ זה עצמו - גם בלי המסורת של נתינת התורה מהר סיני – מספיק כדי להראות לנו שמדובר במסמך שראוי להאמין בו. בלשונו: "ואילו היתה השירה הזאת מכתב אחד מן החוזים בכוכבים שהגיד מראשית אחרית כן, היה ראוי להאמין בה, מפני שנתקיימו כל דבריה עד הנה, לא נפל דבר אחד. ואף כי אנחנו נאמין ונצפה בכל לב לדברי האלוהים מפי נביאו הנאמן בכל ביתו (-משה רבינו), אשר לא היה לפניו ואחריו כמוהו".

העיקרון הבסיסי בגישה ל"נבואות שהתגשמו" // נבואה אודות זהות העם הכובש

ברצוננו כעת להציע דוגמאות מספר לנבואות של התורה, כפי שמופיעות בפרשת כי תבוא (זו התוכחה המתייחסת לחורבן בית שני). אך לפני שניגש לניתוח עצם נבואות התורה, כדאי להתחיל עם הגדרת הגישה לנושא כולו. הבה נקח רגע לחשוב אודות העיקרון, העומד בבסיס כל הנושא של 'נבואה', ונבין כיצד אמורה להיות הגישה הכללית לענין.

העיקרון הוא פשוט. והוא:

<u>כדי להעריך את עוצמת הנבואה, עלינו לשים את עצמנו בנעליים של מי שנמצא בזמן הכתיבה</u>.

נקח לדוגמא את הנבואה אודות: זהות העם שעל ידו יגלו ישראל מארצם (זו הנבואה הראשונה בה נדון מתוך פרשת כי תבוא).

הבה נחשוב על מצב בו אנו עומדים מאות שנים[4] לפני הגלות. ואנחנו כותבים נבואה על עצם הגלות עצמה, על כך שאכן תהיה גלות בעוד שנים רבות; על כך שבעתיד, יבוא איזשהו עם ויילחם בנו ויגלה אותנו מן הארץ.

האם היה אפשר לנחש את זה? האם היה סיכון באמירת נבואה זו?

דומני שאין שום סיכון. ראשית, משום שלא ננקט תאריך - ואם כך, גם אם זה לא קורה, תמיד אפשר לומר שזה עוד יקרה. ושנית, מסתבר שזה דוקא כן יקרה בשלב כלשהו בעתיד. למה לא.

עכשיו נשאל, [מלבד עצם העובדה שתהיה גלות], מי יהיה העם הזה שיילחם בנו? כאן כבר בלתי אפשרי לנחש. האם יש דרך לדעת מי זה יהיה?

מילא, אם היה מדובר באויב 'נצחי', אויב שתמיד נמצאים דוקא אתו במלחמה מתמדת. אבל ארץ ישראל תמיד מוקפת היתה באויבים רבים, מכל הכיוונים. מצרים, עמון, מואב, אדום, פלישתים, עמלק, בבל, אשור. הרשימה ארוכה. מי מהם? איזה עם ספציפי יהיה הגורם בעוד כמה מאות שנים? לך תנחש.

אני אוכל לומר דבר שבודאי לא הייתי מנחש. בשום אופן לא הייתי מנחש שזה לא יהיה אף אחד מהם. לא היה עולה על דעתי לומר שהחורבן יקרה דוקא בידי עם שיהיה 'בקצה הארץ' - "בסוף העולם" במונחים של אותם ימים. זה בודאי משולל הגיון לחלוטין. מה פתאום שתהיה גלות על ידי עם שנמצא בסוף העולם? מה גם, שבזמן כתיבת הנבואה בכלל לא היה קיים עם כזה ב'קצה הארץ', שיכול היה להיות איום בטחוני על היושבים בציון.

אם הערכנו נכון את גודל התעלומה, את ה'בלתי-אפשרי' של חיזוי עתיד שכזה; נוכל עכשיו להעריך את דבריה של התורה בענין, את המשמעות המופלאת של 'נבואה' זו. (נשמור נא את הגישה הזו בלבנו, כי היא הנצרכת גם לכל שאר הנבואות שיבוארו בהמשך).

גלות – ביד מי?

כך לשון הפסוק (דברים פרק כ"ח פסוק מ"ט):

יִשָּׂא ה' עָלֶיךָ גּוֹי מֵרָחוֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר יִדְאֶה הַנָּשֶׁר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע לְשֹׁנוֹ.

הוי אומר: לא מדובר באף אחד מכל העמים השכנים!

---

[4] התורה, שהיתה כבר אז ידועה כ"מסמך עתיק", תורגמה ליוונית על ידי תלמי המלך, ו"תרגום השבעים" הזה נמצא בידינו עד היום. מדובר על תקופה של מאות שנים לפני האירוע של חורבן הבית.

מדובר בעם שיבוא "מרחוק", "מקצה הארץ".

מי זה יכול להיות?

בזמן כתיבת נבואה זו, בכלל לא היה שום עם "בקצה הארץ" שהיה יכול להוות איום בטחוני. גם לא מובן, למה שעם יגיע מ"קצה הארץ"? ממתי מנהלים מלחמה עם עם הנמצא במרחק כה גדול?

ההסתברות של קיום נבואה שכזו שואף לאפס. וממילא, כתיבת נבואה זו בתור ניחוש (המתבסס על הגיון בלבד) מנוגדת להגיון בצורה קיצונית. מאה ושמונים מעלות נטו. אין לי מילים חריפות יותר לכתוב.

והנה למרות זאת, הנבואה כתובה. שחור על גבי לבן.

רומי, שבזמן כתיבת הנבואה לא היתה קיימת (עכ"פ, בודאי לא כבעלת כח, וגם לא היתה אויבת בשום צורה), היא שהגיעה.

מקצה הארץ. ולכן הוא גם "גוי אשר לא תשמע לשונו". כי עם ישראל לא הכיר את שפת רומי, מחמת הריחוק[5].

שומעים אתם איזו נבואה מדהימה יש כאן?

אחרי ההתפעלות הראויה, אפשר בהחלט להבין את עוצמת הנבואה, ואת קביעתו של ישעיהו הנביא (פרק מ"א פסוק ד'), שרק ה' יכול היה להיות "קורא הדורות מראש" ולומר מה יהיה בעתיד: **"מִי פָעַל וְעָשָׂה? קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ, אֲנִי ה'"...**

[5] לעומת אשור, לדוגמא, שדיברו ארמית, שהיתה דוקא מובנת ליהודים. ראה במלכים ב' פרק י"ח פסוק כ"ו, שאמרו לרבשקה שליח מלך אשור: "וַיֹּאמֶר אֶלְיָקִים בֶּן חִלְקִיָּהוּ וְשֶׁבְנָה וְיוֹאָח אֶל רַבְשָׁקֵה דַּבֶּר נָא אֶל עֲבָדֶיךָ אֲרָמִית כִּי שֹׁמְעִים אֲנָחְנוּ".

הגלות שאחרי החורבן

מה קורה ליהודים אחרי החורבן? יוצאים לגלות.

שמא אפשר לצפות מראש כיצד תהיה גלות זו?

האמת היא שכבר היתה לנו גלות לפני כן, אז אנחנו קצת 'מנוסים' בזה. הגלות הקודמת (הראשונה) היתה כאשר הוגלה כל העם לבבל - למקום אחד מרכזי.

האם יש סיבה להניח שהגלות השניה (העתידית) תהיה שונה?

התורה כותבת דבר מדהים. דבר שלא רק שהוא שונה מהגלות הקודמת, אלא הוא שונה מכל מודל הסטורי שהיה עד אז. לא רק עד אז – גם מאז והלאה. כי לא היה דבר שכזה אצל כל אומה ולשון, לא לפני כן ולא אחרי כן.

כך כתוב בתורה (דברים פרק כ"ח פסוק ס"ד) אודות גלות שניה זו: "והפיצך ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ".

תופעה ייחודית!

עם, שלמרות שהוא קטן, הוא מופץ בכל העולם כולו, בכל מקום ופינה.

וכך אמנם קרה בפועל. יהודים הגיעו לרוסיה, ולתימן. לאוסטרליה, ולאירופה. לארצות ערב כולן, ולברזיל. ומישהו סיפר לי שאפילו הגיעו עד... אמריקה!

איך זה קרה? אינני יודע להסביר. רק דבר אחד ברור עולה מכאן. שהנבואה הזו היא דבר שאי אפשר לצפות מראש. ועם-כל-זה היא נכתבה באופן ברור.

והיא מקויימת כפשוטה, לנגד עינינו.

"לשמה, למשל ולשנינה"

מה יהיה עם העם הקטן הזה המופץ בכל מקום? האם האנשים המקומיים יאהבו אותם, כי הם חכמים והם יביאו קידמה והצלחה בכל ארץ אליה יגיעו? בהגיון שלי, כך הייתי מניח.

או שמא הם יתבוללו ויטמעו בעם המקומי, ולא נשמע אליהם כיחידה עצמאית? – במודל ההסטורי, זו דוקא ההסתברות, שהרי כך קרה לכל עמי קדם. איפה הם עמון ומואב, אדום ופלישתים וכל חבריהם? לאן הם נעלמו? התשובה פשוטה. הם התבוללו בין כל שאר העמים, עד כדי שאיבדו את הזהות העצמית שלהם. כדברי הגמרא במסכת ברכות (כח.): "וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין? כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל האומות, שנאמר ואסיר גבולות עמים".

אז אם הייתי צריך לנחש; או, לחילופין, להפעיל את ההגיון שלי בהתבסס על מודלים קיימים; הייתי אומר, שכך גם יהיה גורלם של היהודים בגלות.

ולא כך נכתב בדברי הנבואה!

"והפיצך ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ... ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש".

מדוייק להפליא, נגד ההגיון ונגד כל מודל הסטורי. ובכל אופן, הדבר התקיים בצורה כה מדוייקת! הלאה, נראה עוד קצת אודות המצב בגלות:

"והיית לְשַׁמָּה למשל ולשנינה בכל העמים אשר ינהגך ה' שמה".

מהו "לְשַׁמָּה"? זהו לשון שממון. מהו "למשל"? – הכוונה ברורה, כפי שכותב רש"י שם: "לשמה - כל הרואה אותך ישום עליך. למשל - כשתבא מכה רעה על אדם יאמר זו דומה למכה פלוני".

אכן, השנאה ששנאו אותנו בכל מקום בעולם היא ללא אח ורע. רדפו אותנו, סילקו אותנו מארצם, הרגו בנו. היהודי הנרדף מילא בהידור את נבואת התורה "והיית לשמה, למשל ולשנינה".

'זכינו' להיות שנואים ונרדפים כפי שלא זכה אף עם אחר בהסטוריה.

מהו "לשנינה"?

זהו לשון דיבור ושינון. ידברו עליך. כדברי רש"י שם: "ולשנינה - לשון ושננתם, ידברו בך. וכן תרגומו 'ולשועי', לשון ספור".

מציאות היא, שישראל היא מדינה קטנה. בגלובוס קטן, כמעט אי אפשר לראות אותה (מי שימחק את המילה 'כמעט', ג"כ לא יטעה). ואילו בחדשות היא מככבת בתפקיד מרכזי. ברזיל וקנדה ואוסטרליה ומקסיקו יחדיו אינן בכותרות כל כך הרבה כמו ישראל בפני עצמה.

אם מתים 500 איש באפריקה, זה לא כל כך מענין את עתונות העולם. לכל היותר זה יקבל איזכור קטן במאמר שבשולי העמוד של העיתון. ואילו בישראל, אם נפגע ילד פלסטיני, מיד מתפנות כל אומות העולם לעסוק בזה, וזה מקבל כותרות ראשיות בעיתונות בכל מקום נדח.

אז לא רק שאנחנו קיימים, אלא שהעיסוק בעם היהודי הוא הרבה מעבר לכל פרופורציה למספר הקטן של אנשיו. [ראה את דבריו של הסופר האמריקאי הנודע ביותר, מארק טוויין, במסגרת הבאה]

האם אין כאן נבואה מופלאה? האם אין כאן קיום מלא שהוא מנוגד לכל הגיון או מודל הסטורי?

אכן, "...ולשנינה!".

כך כתב בזמנו הסופר האמריקאי הנודע מארק טוויין:

"אם הסטטיסטיקה צודקת, הרי שהיהודים הם רק אחוז אחד מן הגזע האנושי. פירור של אבק כוכבים, האובד בזוהר של שביל החלב. הגיוני היה שכמעט ולא נשמע אודות היהודי. אבל שומעים עליו היטב. שומעים עליו מאז ומעולם.

הוא בולט ככוכב-לכת בשמיים לא פחות מן המעצמות הגדולות. חשיבותו המסחרית מרקיעה שחקים, בחוסר-יחס גמור למספרו באוכלוסייה הכללית. תרומתו לרשימת-הכבוד של אישים בספרות, מדע, אומנות, מוסיקה, כלכלה, רפואה ומדעי הרוח חורגת מכל קנה מידה. הוא ידע להילחם על נפשו, בכל הדורות, גם כאשר ידיו כפותות לאחור.

מותר לו להתהדר בכך. המצרים, הבבלים והפרסים קמו בזמנם, מילאו את שָׁמֵינוּ ככוכבי שביט, עד שזיוום דעך ונמוג לחלוטין; בעקבותיהם באו היוונים והרומאים ברעמים כבירים עד שנשתתקו ונעלמו; עמים אחרים זינקו והחזיקו בלפיד הגדול עד שכבה, וכיום הם יושבים בחשֵׁכה תחת השמש.

היהודי ראה את כולם, ניצח את כולם ועדיין איננו מראה סימני זיקנה, לא תשישות ולא אובדן תנופה. ערנותו לא כהתה וחכמתו לא פגה. כל הברואים חדלים פרט ליהודי, כל עוצמה כורעת - רק שלו שרירה וקיימת.

מהו סוד חיי הנצח שלו?".

הארץ תשאר שממה

מה יהיה עם הארץ ממנה הוגלו בני ישראל?

ננסה לנחש, לחזות מראש. הרי מדובר בארץ פוריה ביותר, "ארץ זבת חלב ודבש". "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון...". עדויות שבידינו מימי קדם (כגון ביוסיפון) היו מלאים תיאורים נרחבים ומלבבים אודות פריה וטובה של ארץ זו. נכון שמיד אחרי החורבן, בעקבות המלחמות ותוצאותיה ההרסניות, יש להבין שתהיה נסיגה זמנית מתופעה זו. אבל אחרי שניתן זמן מועט לשיקום ההריסות, תשוב הארץ לגדולתה ותפארתה. מדוע לא?

אחר הנחה פשוטה זו, נתקדם לעיין בדברי הפסוק. והנה לשון הכתוב (ספר ויקרא פרק כו פסוק ל"ב) אודות ארץ ישראל בזמן הגלות:

וַהֲשִׁמֹּתִי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמֵמוּ עָלֶיהָ אֹיְבֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ.

ובפירושו של רש"י שם: "והשמותי אני את הארץ - זו מדה טובה לישראל שלא ימצאו האויבים נחת רוח בארצם שתהא שוממה מיושביה". וכן בדברי הרמב"ן (שם פסוק ט"ז): "וכן מה שאמר בכאן ושממו עליה אויביכם, היא בשורה טובה מבשרת בכל הגליות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, <u>וגם זו ראיה גדולה והבטחה לנו</u>, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמוה, כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם".

אכן, נבואה מתמיהה (כמו כל הנבואות שדרכן לכתוב את ההיפך ממה שהיינו חושבים שיקרה). והתקיימה במלוא מובן המילה!

מארק טוויין ביקר בארץ הקודש, המסע שלו היה בשנת 1867. הנה ציטוט מתוך דבריו בכותבו אודות מסע זה:

"נדמה לי שמכל הארצות בעלות הנוף המדכדך, ארץ ישראל מחזיקה בכתר. הגבעות קירחות, צבען דהוי, וצורתן רחוקה מלשובב את העין. העמקים הם מדבריות מכוערים המעוטרים בשוליהם בצמחייה דלה שפניה כמו אומרות יגון וייאוש... כל קו הוא גס, צורם. וכל תו הוא חד, ללא פרספקטיבה - המרחק אינו מחולל כאן קסמים.

זוהי ארץ משמימה, חסרת תקווה, שבורת לב".

דברי מארק טוויין בלשונו המקורית:

...So ends the pilgrimage. We ought to be glad that we did not make it for the purpose of feasting our eyes upon fascinating aspects of nature, for we should have been disappointed...

Of all the lands there are for dismal scenery, I think Palestine must be the prince. The hills are barren, they are dull of color, they are unpicturesque in shape. The valleys are unsightly deserts fringed with a feeble vegetation that has an expression about it of being sorrowful and despondent. The Dead Sea and the Sea of Galilee sleep in the midst of a vast stretch of hill and plain wherein the eye rests upon no pleasant tint, no striking object, no soft picture dreaming in a purple haze or mottled with the shadows of the clouds. Every outline is harsh, every feature is distinct, there is no perspective--distance works no enchantment here. It is a hopeless, dreary, heart-broken land.

Palestine sits in sackcloth and ashes. Over it broods the spell of a curse that has withered its fields and fettered its energies. Where Sodom and Gomorrah reared their domes and towers, that solemn sea now floods the plain, in whose bitter waters no living thing exists--over whose waveless surface the blistering air hangs motionless and dead-- about whose borders nothing grows but weeds.

Palestine is desolate and unlovely. And why should it be otherwise? Can the curse of the Deity beautify a land?

מבט כעבור עוד 800 שנה

הרמב"ן חי לפני 800 שנה, והוא ראה את הארץ בהיותה שוממת ועזובה. כלומר, אע"פ שעברו יותר מ-1000 שנה אחרי החורבן, עדיין נשאר במלוא התוקף מה שכתוב בפסוק "ושממו עליה אויביכם". וזו "ראיה גדולה", כי אכן מדובר בתופעה חסרת תקדים וגם חסרת הגיון; אבל היא נאמרה עם כל הבטחון של נבואה, ואכן התקיימה.

לנו יש יותר אפשרויות מאשר היו לרמב"ן, כי לנו יש 800 שנה נוספים לבחון את ההתפתחויות. ואכן הארץ המשיכה להישאר שממה משך מאות שנים נוספות (שים לב שעדותו של מארק טוויין שצוטטה לעיל, היא משנת 1867).

עכשיו היכונו לשלב הבא.

הבה נחשוב. יש נבואה בתורה על כך שבאחרית הימים עם ישראל ישוב לארצו. בספר דברים (פרק ל'): " ושב ה' א-להיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' א-להיך שמה. אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' א-להיך ומשם יקחך. והביאך ה' א-להיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך".

תופעה מופלאה לכשעצמה. בהסטוריה של העולם לא היה עם שגלה מארצו, ושב אליה...

עכשיו נחשוב בהגיון. אם בכל אופן יש מי שישוב אל הארץ, מי נצפה שזה יהיה?

הייתי אומר, אנשים שומרי תורה בצורה מסורה מאד, ששומרים בלבם את הקדושה והחביבות של ארץ ישראל. בודאי לא אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, מה להם ולארץ?

-נניח שתשכנע אותי שמדובר בפורקי עול, דבר תמוה לכשעצמו. ונניח שתאמר לי שבכל אופן הם שומרים על מצוה אחת. איזו מצוה היה אפשר לנחש שתתאים להם לשמור עליה?

הייתי מנחש: שבת. זו מצוה נעימה, חופש מעבודה יום אחד, אחדות המשפחה, סעודות ועונג. אולי אחרות שהייתי מנחש.

אומר לכם איזו מצוה בשום אופן לא הייתי מנחש: ברית מילה.

זו מצוה 'אכזרית', מכאיבה לתינוק, חסרת הגיון אנושי. וכל ענינה להבדיל בין ישראל לעמים, דבר שפורקי עול ממש אינם מעונינים בו.

אבל בכל אופן, בתורה נאמר לאברהם אבינו שארץ ישראל ניתנת לעם ישראל בזכות ברית מילה. ולכן, אומר הנביא שהבאים לארץ – את המצוה הזאת יקיימו.

תשמעו, זה נוגד כל הגיון!

כך אמר הנביא זכריה (פרק ט'): **"בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ".**

בביאור הרמב"ן לשיר השירים פרק ח' (תזכרו, מדובר בביאור שנכתב לפני 800 שנה!), מבאר את הכוונה. החזרה לארץ ישראל מן הגלות ("שלחתי אסיריך") תהיה בידי אנשים שישכחו לגמרי מכל התורה ("בור אין מים בו" – זהו 'דור שכולו חייב'), ולא ישאר בידם רק זכות מצות מילה ("בדם בריתך"), כך כתב שם.

מי היה מאמין – זה בדיוק מה שקרה.

החלוצים שבאו ארצה, ייבשו ביצות, נלחמו בעד הארץ ומסרו את נפשם עבורה, היו אנשים שלא שמרו תורה ומצוות. אבל מצוה אחת כן שמרו, מצוה שעליה נאמר שבזכותה ניתנת ארץ ישראל; מצות ברית מילה.

מה היה הרמב"ן אומר, אילו הוא היה חי היום ורואה את התגשמותה גם של נבואה זו?

דברי סיכום

ישנן עוד נבואות רבות בדברי התורה והנביאים שאפשר להביא; בפרט אודות שיבת עם ישראל לארצו, דברים מפורשים – הנוגדים כל הגיון, ועכ"ז הם מתגשמים בתקופה זו לנגד עינינו. דברים מרהיבים ומרננים לב. ועם כל זה, אני "מקצר במקום שאמרו להאריך".

כי מטרתנו כאן איננה לתת סקירה נרחבת על כל נושא ה"נבואות שהתגשמו". יש ספרים שלמים על כך, שנכתבו על ידי גדולים וטובים ממני.

המגמה שלי כאן היא לברר בקצרה, שיש בדברי הנבואה שבתורה ביטוי אלוקי.

להראות את המושג של 'נבואה' כפי שהיא מופיעה בתורה, ולהבין שמכאן אפשר לראות ולהסיק כי התורה היא מסמך שניתן על ידי אלקים.

לכך הבאנו נבואות מדהימות שנכתבו בתורה. הן מנוגדות להגיון, הן נאמרו מראש, הן מפורשות וברורות. ועל הכל, הן התקיימו בפועל.

- **זהות העם שבידו גלינו.**
- **צורת הגלות – בפיזור בין האומות.**
- **היהודי יהיה נרדף בכל מקום.**
- **למרות היותו מיעוט - ידברו עליו, יעסקו בו.**
- **הוא תמיד יהיה "לבדד".**
- **ואחר כל זה - הוא ימשיך להתקיים. הוא יחזור לארצו!**
- **והמובילים את החזרה יהיו אנשים שלא ישמרו את חוקי התורה, מלבד מצות ברית מילה.**

כל אחד מהדברים הללו נאמר במפורש בתורה (ואגב דברינו גם הבאנו נבואה מופלאה מישעיה וירמיה, אודות חורבנה העולמי של בבל). כל אחד מהם התקיים במלואו.

זו היתה המטרה, להראות את המקור האלוקי של התורה.

ואם בכך הצלחנו – והיה זה שכרינו.

נבואה העתידה להתקיים – הגאולה

הואיל וראינו בקיום נבואות החורבן, בטוח לבנו שגם שאר נבואות – שעדיין לא הגיע זמנן – יתקיימו. שהרי אף בגאולה העתידה הובטחנו בתורה.

"**הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ**" (דברים פרק ל"ב פסוק מ"ג).

מבאר הרמב"ן שם: "וזה דבר ברור כי על הגאולה העתידה יבטיח, כי בבנין בית שני לא הרנינו גוים עמו. אם כן, השירה הזאת הבטחה מבוארת בגאולה העתידה, על כרחן של מינין".

ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו.

והיתה לה' המלוכה.

במהרה בימינו, אמן.

השמחה שבאמונה

תוכן עניינים

העמקת האמונה - מתנת חיים.....65
הרובד העמוק יותר של ה'אמונה', והרובד העמוק יותר של
ה'שמחה'.....70
אילו יכול היית לשנות את החיים (בכל צורה שתבחר!) – מה היית
משנה?.....74
בטחון מהו?.....76
על ידי הבטחון – מתרבה הטובה והחסד!.....78

האוצר הגנוז של היהדות.....64

העמקת האמונה - מתנת חיים!

מתנת חיים ייחודית עומד אני להציע במאמר זה.

אלא, שעלי להקדים קצת ביאור. וזה מתחיל בסיפור (שהוא, אגב, אמיתי לחלוטין).

היתה תלמידה בת 8 שנכנסה לכיתה במצב רוח מדוכדך.

המורה ששם לב, שאל אותה מה מפריע לה.

מיד היא השיבה: אתמול היה יום הולדת שלה, והיתה לה מסיבה, וסבא שלה – ...לא הביא מתנה. שום מתנה!

"שום דבר"?, תמה המורה. הרי מדובר במשפחה שהיא אמידה, והסבא עשיר ביותר.

"אכן", אישרה הילדה. "כל מה שקיבלתי ממנו היה – בנין".

אהההה, בנין. מתנת יום הולדת.

הסבא היה בעל נכסי נדל"ן רבים, וכל מה שהיא קיבלה היה איזה בנין המניב אלפי דולר כל חודש בשכר דירה.

מה היא, מסכנה, ילדה בת 8, תעשה עם בנין?

היא רוצה צעצוע, אולי בובה. זה כבר משהו!

אבל בנין?!?

המורה – היה אבא שלי; והלקח חודר עמוק.

לא מספיק שיש מתנה. כי יתכן שהמקבל לא עמד על ערכה של המתנה, ואז היא לוקה בחסר.

נתת מתנה? צריך גם לוודא שהמקבל ער לכך, ויודע את ערכה של המתנה.

בעקבות הנ"ל, הרחבה קטנה. אם יש למישהו כבר מתנה, והוא לא יודע על כך; הרי שכאשר מישהו בא ומבאר לו את ערכה של מתנה זו, דבר גדול הוא. זה בעצמו סוג של 'מתנה'. כי ללא ידיעת הערך... (אני משאיר את השלמת המשפט לדמיונו של הקורא). וזו ה'מתנה' שמאמר זה רוצה להעניק.

שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָמִיד.

פסוק מוכר לכולם.

כיצד משפיע פסוק זה על החיים?

כולם מכירים את דברי הרמ"א, בפתח דבריו בשולחן ערוך:

"שויתי ה' לנגדי תמיד (תהילים טז, ח) הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני הא-להים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול...".

ושם כותב: "...מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד".

הלקח המגיע מה"שיויתי" הוא שעי"ז אדם יתנהג תמיד בצורה נכונה, בצורה ההולמת את העובדה שה' משגיח עליו תמיד.

וזה ודאי נכון. כאן נבוא להוסיף עוד על הלקח האמור.

נציע בזה:

[א] כיצד ההנהגה המדוברת תוכל לסייע **בגשמיות**;

[ב] כיצד היא תסייע **ברוחניות**, ובפרט במידת השמחה;

[ג] ולבסוף, **רעיון מעשי** של יישום הענין בחיים האמיתיים.

- **א] בגשמיות, כיצד?**

דבריו של רבי חיים מוולאזין, תלמידו הגדול של הגאון מווילנא (בספרו "נפש החיים" שער ג פרק יב) בזה מפורסמים, -ואי אפשר שלא להתפעל מחדש בכל פעם שקוראים אותם.

וזה לשונו:

"ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה להסר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל. כשהאדם קובע בלבו לאמר הלא ה' הוא האלקים האמיתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש. ומבטל בלבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם. ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ב"ה.

כן יספיק הוא יתב' בידו שממילא יתבטלו מעליו כל הכחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל". עכ"ל

-הרי לנו תועלת בגשמיות, בעולם המעשה המוחשי.

- **ב] תועלת ברוחניות – בהתחזקות במידת השמחה. כיצד?**

כותב התניא (פרק ל"ג), שהנהגה זו – גדול כוחה להביא שמחה ללבו של אדם.

וטרם הבאת דבריו, מן הנכון הוא להדגיש נקודה חשובה. שני רבדים שונים יש ב'שמחה'. יש 'שמחה' שהיא רגועה, שהיא בעצם - העדר עצבות, 'הכל בסדר' ו'אין תלונות'. ויש שמחה שהיא פנימית יותר; היא מרגשת, מרוממת, מחיה את הנפש. בלשונו המליצית של הרב יצחק הוטנר זצ"ל: היא "כובשת את קרקע נשמתו, את עומק הוויותו, את דם התמצית שבו". מדובר על 'שמחה' כזו שהתחושה שלה היא, שבשביל זה – כדאיים הם החיים! על השמחה מן הסוג השני הזה, מדבר התניא שיובא עתה. וז"ל:

"עוד זאת תהיה שמחת הנפש האמיתי', ובפרט כשרואה בנפשו בעתים מזומנים שצריך לזככה ולהאירה בשמחת לבב.

אזי יעמיק מחשבתו ויצייר בשכלו ובינתו ענין יחודו ית' האמיתי איך הוא ממלא כל עלמין עליונים ותחתונים, ואפי' מלא כל הארץ הלזו הוא כבודו ית'...

כשיעמיק בזה הרבה (נ.ב. שימו נא לב לתיאור שבמילים הבאות!) ישמח לבו ותגל נפשו אף גילת ורנן בכל לב ונפש ומאד באמונה זו כי רבה היא, כי היא קרבת אלהים ממש.

וזה כל האדם ותכלית בריאתו ובריאות כל העולמות עליונים ותחתוני׳ להיות לו דירה זו בתחתוני׳ כמ״ש לקמן באריכות.

ועל זה תיקנו ליתן שבח והודיה לשמו ית׳ בכל בקר ולומר אשרינו מה טוב חלקנו וכו׳ ומה יפה ירושתנו, כלומר כמו שהאדם שש ושמח בירושה שנפלה לו הון עתק שלא עמל בו, כן - ויותר מכן לאין קץ - יש לנו לשמוח על ירושתנו שהנחילנו אבותינו, הוא יחוד ה׳ האמיתי, אשר אפי׳ בארץ מתחת אין עוד מלבדו וזו היא דירתו בתחתונים.

וז״ש רז״ל תרי״ג מצות ניתנו לישראל, בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה. כי ע״י האמונה לבדה יבא לקיום כל התרי״ג מצות דהיינו כשיהיה לבו שש ושמח באמונתו ביחוד ה׳ בתכלית השמחה כאילו לא היתה עליו רק מצוה זו לבדה והיא לבדה תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות, הרי בכח וחיות נפשו בשמחה רבה זו תתעלה נפשו למעלה מעלה על כל המונעים קיום כל התרי״ג מצות מבית ומחוץ.

וזהו שאמר באמונתו יחיה - יחיה דייקא, כתחיית המתים דרך משל, כך תחיה נפשו בשמחה רבה זו!״, עכ״ל.

דבריו הנ״ל של התניא, יתכן ואינם מורגשים אצל כל אחד. כלומר, יש מי שינסה להתחבר לזה, ולא ירגיש את הרוממות.

לזה אוסיף מילה אחת: "עדיין".

די בכך שידוע לנו עד כמה מומחה הוא התניא בהבנה עמוקה לנפש האדם. די לנו בכך שחלק נרחב מהתניא מוקדש למציאת מסילות ללבו של האדם, לחבר את הלב ל... שמחה.

לכשניתן אל לבנו את חשיבותו של המחבר הנ״ל, וכן את החשיבות שהוא מייחס להנחיה שצוטטה לעיל –כדאי הדבר להשקיע את המאמצים ולהתאמץ בכיוון המדובר.

ואוסיף בזה נקודה שתסייע מאד. והיא: עצם ההכרה שמדובר בדבר שהוא כה מרכזי בחיים; עצם הידיעה שהאדם נברא בשביל להכיר את מציאות הבורא, והוא משקיע את מחשבתו בהפנמת ההכרה שבשבילה הוא נברא; זה עצמו מחבר את מעמקי הלב למעיינם של החיים, על כל המשתמע.

ועם הזמן, בודאי שיהיה שיפור בזה, ההתחברות תעמיק יותר. על כך נאמר "טעמו וראו כי טוב", כי רק אחרי שמנסים בעומק – יודעים.

ᵐᵐᵐ

- **ג] לבסוף, עצה מעשית.**

פעם (או פעמיים? או שלש?...) ביום, נסו לקחת דקה.

ששים שניות.

ובדקה הזו, תתמקדו על "אין עוד מלבדו", על כך שה' קרוב אלינו. וככל המבואר לעיל.

[אל נא תחוסו על הזמן המושקע בזה. השל"ה (מסכת יומא הל' תשובה קטע נ') מביא שהיו חסידי עולם משקיעים תשע שעות ביום במחשבות אלו. בלשונו:

"היו מפנים דעתם מענייני העולם ומקשרים דעתם לאדון הכל יתברך במורא ובאהבה. הרי תשע שעות שהיו בטלים מלמודם למלאכתם להתבודדות והדביקות, ומדמין אור שכינה שעל ראשיהם כאלו מתפשט סביבם והם בתוך האור יושבים. וכן מצאתי בקונטרס הישן של הפרושים הראשונים, ואז הם רועדים בטבע ושמחין על אותה רעדה"].

האם יש בדיקה אם עשיתם את זה נכון?

אכן, יש.

אם בסוף הדקה הנ"ל, הרגשתם שמחה גדולה בלב. אם כאשר סיימתם, היה זה בלב מרומם, ומלא בציפייה לפעם הבאה. –אז תדעו שהצלחתם.

ואם לא, אז לא עליתם על הגל, ולא זו היתה כוונת המשורר. צריך לשנות את כיוון המחשבה, ולנסות שוב.

בבקשה, תנו פידבק: איך היתה המתנה של מאמר זה?

הרובד העמוק יותר של ה'אמונה', והרובד העמוק יותר של ה'שמחה'

הבה נחזור להתחלה. נשוב לשלב ההגדרות.

נגדיר שוב "שמחה", ונגדיר שוב "אמונה".

מהי 'שמחה'?

מהי 'אמונה'?

דומני שנוכל לקבוע שבשני המקרים הללו - יש כמה מובנים שונים לאותה מילה, וכאשר ננתח את המילה הזו בעומק המחשבה, נווכח שהיא באמת מכוונת לדברים שונים.

נתחיל במילה 'שמחה'.

יש 'שמחה' שהיא **רגועה**. הרגשה נסוכת שלוה של 'שום דבר לא מעיק עלי', 'אין לי כאבים או בעיות', 'הכל בסדר' (בלשון עממית: 'מבסוט'...).

אבל תארו לכם שניגש לחתן או כלה לפני החופה, ונשאל "מהי התחושה שנמצאת בעומק הלב עכשיו", והתשובה תהיה: "ברוך ה', בסדר גמור, שום דבר אינו מעיק עלי...".

אוי ואבוי!! ככה מרגישים ביום החתונה? ההרגשה צריכה להיות שמחה נפלאה, 'מרחפים ברקיע השביעי', רגעים נפלאים וקסומים! כפי שהגדיר יהודי שהכרתי, תוך כדי שמחת החתונה בערב בו בנו התחתן: "אני מרגיש שיכור מרוב שמחה!".

זו שמחה שהיא **עוצמתית**, תוססת, מלאה השראה. סוג רגש של 'בשביל זה – כדאי לחיות!', 'הלואי והרגעים הללו היו ממשיכים הלאה לכל החיים!'.

שמחה כזו, שמתאימה להגדרה שכתב רבי יצחק הוטנר זצ"ל: "היא כובשת את קרקע נשמתו, את עומק הוויתו, את דם התמצית שבו".

אכן, שני רבדים שונים של 'שמחה' הם אלה!

גם המילה 'אמונה' היא בעלת רבדים שונים.

יש את ה'אמונה' **הפשוטה.** זו אמונה של אדם שכאשר הוא נשאל: 'האם אתה מאמין באלוקים', הוא יענה בפשטות: "כן".

אך יש גם אמונה **עמוקה**, אמונה החודרת לרבדי הלב העמוקים ביותר. אמונה המאפשרת להתגבר על כל הקשיים, ומפעימה את הרגש. אמונה הכובשת את כל ישותו ופנימיותו של האדם.

שני הרבדים הללו מקבילים

יש הקבלה בין שני הרבדים הנ"ל של שתי המילים הללו.

האמונה ברובד הפשוט, יכולה להוביל לשמחה ברובד הפשוט.

כשמכירים בכך שהדברים ה'רעים' בחיים הם נסיונות מאת ה', זה נותן כח להמשיך ללא רגשות שליליים. על כל מצב בחיים, מלמדת האמונה לומר: "גם זו לטובה".

ויש גם את הרובד השני, של עומקה של האמונה, החודרת ברמ"ח אברים ושס"ה גידים, הממלאת את כל ישותו של האדם. רובד זה של אמונה – מביא גם לידי שמחה ברובד העמוק; שמחה נשגבה, שמחה של רוח מרוממת, שמחה שאין שום דבר גשמי בעולם שיכול להשתוות לשמחה שכזו.

כל הכתוב אודות 'אמונה' בחיבור זה, יכול להיות נתפס ברובד הפשוט; או, ברובד העמוק יותר.

יכול הקורא לקרוא את הכתוב כאן כדרך להגיע אל האמונה הפשוטה. וזה טוב.

ויכול הקורא (-גם אם הוא כבר מאמין!) לקרוא את הכתוב כאן כדרך להעמיק את האמונה, להחדיר אותה פנימה עד כמה שאפשר.

שתי המטרות טובות! אבל, אני מציע לנסות (עד כמה שאפשר), לא לעצור ברובד הפשוט. רצוי מאד, לשאוף להתקדם לקראת הרובד השני.

היה מי שהגדיר את היחס בין הרבי לבין החסידים שלו כך: הרבי צריך להעמיד את הסולם במקום הנכון. ואילו החסיד צריך לטפס בעצמו.

מטרת ספר זה היא, להעמיד סולם שאולי לא ידעתם על קיומו. וכל אחד, יטפס עליו כפי מה שמתאים לו.

כך או כך, אני מתחנן בפני הקורא שיטעם מהחוויה המיוחדת, ויתחיל לטפס!!

רבי זושא

האם אתם כבר מכירים את הסיפור על הרבי ר' זושא?

אם עניתם "כן", אז ממש נחוץ לחזור ולכתוב את הסיפור - כי מי שמכיר את הסיפור בודאי מתענג ביותר לקרוא אותו שוב ושוב!

ובכן.

מסופר על שני האחים הקדושים, הר"ר שמעלקא מניקלשבורג ואחיו רבי פינחס (בעל ה"הפלאה"), שנגשו פעם בשאלה חמורה לרבם - הלא הוא המגיד ממעזריטש זי"ע, והרי שאלתם:

במשנה בברכות כתוב שכשם שמברכין על הטובה, כך מברכין על הרעה, והגמרא (דף ס') מפרשת מהו ה"כשם" שבא להשוות את השניים? - "למאי נפקא מינה, לקבולינהו בשמחה". כלומר, ה"כשם" בא לומר שכמו שהברכה על הטוב נאמרת היא בשמחה, כך גם ברכת הרע - בשמחה היא נאמרת.

ועל זה תמהו האחים ושאלו: כיצד יתכן שיברכו על הרעה בשמחה, ועוד באותה שמחה שבה מברכין על הטובה?

נענה המגיד ואמר: עם השאלה הזו, הייתי מציע שתגשו לבית המדרש ותשאלו את ר' זושא מה תשובה יענה עליה...

לכשהגיעו האחים לבית המדרש, ובירורו מי הוא זה שבשם "ר' זושא" יכונה, הצביעו להם על אדם העומד בפינת בית המדרש.

אותו אדם שעמד שם - בסמרטוטין ובלויי סחבות היה מלובש, וניכר על פניו כי זה עידן ועידנים שלא סעד בארוחה שיש בה כדי שביעה. ועם כל זה - לא רק שהיתה השמחה ניכרת על פניו, אלא אף השתקפה וזרחה כקרני הוד המשתפכים לכל עבר.

זהו ר' זושא, ואותו הם צריכים לשאול שאילה "כבידה" זו.

וכך אמנם עשו: הם פרשו לפניו את שאלתם, והוסיפו עוד שהמגיד הקדוש הוא זה ששלחם לשמוע תשובה מפיו של רבי זושא.

קימט ר' זושא את מצחו, וארשת של פליאה כיסתה את פניו. "תמיה לי, הכיצד אוכל לענות על שאלה זו, ומדוע רבינו המגיד חשב שתמצאו אצלי מענה? הלא על כך יוכל לענות רק מי שאמנם נתנסה בזה, מי שקרה לו איזה דבר רע והוצרך לברך עליו בשמחה.

אבל לי, אנכי הקטן, הרי בכל משך ימי חיי עוד לא אירע לי שום דבר רע, מעודי - רק טוב בלבד עשה עמי הקב"ה, ולא נתנסיתי מעודי אלא בחסד ה' ומדת טובתו.

כיצד, אם כן, אוכל אני להסביר איך לקבל את הרע בשמחה..."??

אילו יכול היית לשנות את החיים (בכל צורה שתבחר!) – מה היית משנה?

אההה, אז רע לך בחיים? היית רוצה שנשנה משהו?

מה, לדוגמא?

* * *

נתאר לעצמנו מישהו שמרגיש שהחיים שלו רעים, מרים, קשים מדי.

ממש לא מה שהוא שציפה או יִחל.

ואז נתאר לעצמנו (קצת דמיון!) שהקב"ה בכבודו ובעצמו מתגלה לאותו אדם, עם הצעה כה מיוחדת, שלא היתה כדוגמתה בהסטוריה!

"ידידי היקר, תוכל לבחור לשנות את הכל.

מה שתרצה!

במשך 5 דקות, ניתן לך אפשרות ליצור שינוי בכל תחום בחיים שתרצה לשנות!

אההה, ועוד משהו.

במשך אותן 5 דקות, תקבל חכמה והבנה אין-סופיים.

תדע את כל כוחות הנפש שלך, מה התיקון של נשמתך שעבורה נשלחת לעולם, וגם כל המאורעות של העבר ושל העתיד יהיו גלויים לפניך.

הכל – באותן חמש דקות.

והן מתחילות – עכשיו, ברגע זה!".

מה יבחר אדם לשנות באותן 5 דקות מדהימות?

אגלה לכם את הסוד.

הוא יבחר לשנות - ...כלום!

שום דבר.

הוא יבחר לעצמו... בדיוק את אותו המצב בו הוא נמצא, בכל דבר וענין!

כי הלא ה' אוהב אותנו, וחפץ תמיד רק בטובתנו בלבד. ואם היה לטובתנו לעשות שינוי זה או אחר – אין לו שום קושי לעשות את השינוי. א"כ, למה הוא לא עושה את השינוי?

רק סיבה אחת יש: כי זה לא לטובת הבן-אדם!

הידיעה האמיתית מה היא 'טובה' אינה נתונה לבשר ודם, רק ה' שיש לו חכמת אין-סוף יכול לדעת את זה.

ואם היה לנו את אותה חכמת אין-סוף, גם אנחנו היינו בוחרים עבור עצמנו את ...בדיוק אותו מצב.

זה כמו מי שהולך לחייט לתפור לו בגד. החייט מודד את ממדי גופו, ובהתאם לכך הוא גוזר ומכין ותופר. הבגד נעשה במיוחד לפי צרכיו ומידותיו, ומתאים – בדיוק מופלא. כך מצבו של כל אדם בעולם, "נתפר" **ב-ד-י-ו-ק** נמרץ לפי הצרכים והכוחות של האדם,

אך ורק לטובתו.

נ.ב.

אציין את כוחה של תובנה זו.

תלמיד שלי סיפר, שאמא שלו היתה בבית החולים. –לא סתם מואשפזת, אלא חולה ברמה שכבר חשבו שהכל נגמר. והיו לה כאבים, שמשככי הכאבים לא יכלו להם.

וכאשר היא הבריאה ב"ה, היא סיפרה לבן שלה שהדבר שחיזק אותה בזמנים הקשים היה – הרעיון שנכתב לעיל.

הוא הקריא לה את הרעיון הזה מתוך ספר שכתבתי, והיא חשבה לעצמה:

זה אומר, שאם היה בידי לבחור את החיים שלי כפי שהייתי רוצה, עם כל הנתונים וכל ההבנה האינסופית, מה שהייתי בוחרת הוא – בדיוק את זה!

וזה מה שתמך בה בחוויה הקשה...

האמת אומר לכם: זהו אחד מהסיפורים החביבים עלי, בכל הקריירה החינוכית שלי.

בטחון מהו?

אספר לכם סיפור.

מעשה בבחור אמריקאי, "בעל תשובה" שלמד בישראל, שהיה מאד קשור לקבוצת ספורט אמריקאית מסויימת. בלשוננו: "אוהד שרוף", באנגלית: avid sports fan.

ויהי היום, והיה לקבוצה 'שלו' משחק-גמר חשוב מאד, אך לא היתה לו את האפשרות לראות את זה, בגלל שבאותה שעה היה לו דבר דחוף לטפל בו – דבר שלא סבל דיחוי.

הוא ביקש, איפוא, מחבר החדר שלו שיקליט את המשחק, כדי שהוא יוכל לראותו אחר כך.

כשנפגשו בהמשך, אמר לו החבר: "אכן הקלטתי, כבקשתך. ואני רוצה לבשר לך, שהקבוצה החביבה עליך – ניצחה את המשחק!".

ישב מיודענו האוהד וצפה בהקלטה, ובמחצית – היתה הקבוצה שאותה הוא אהד במצב של הפסד צורב.

הוא ציין, שאם היה זה מקרה רגיל - הוא היה פשוט תולש את שערו מחמת הדאגה, מחמת הצער ועוגמת-הנפש של ההפסד הצפוי.

אבל במקרה זה, כיון שהוא כבר ידע שבסוף הם ינצחו... הוא היה לגמרי רגוע.

* * *

דומני, שזו הגדרה טובה אף לענין בטחון בה'.

אנחנו יודעים שגם כאשר המצב הוא רע – הרי אנחנו באמצע המשחק.

ובסוף יהיה טוב.

בטחון אמיתי. אכן!

שלט שראיתי תלוי בפרוזדור של סמינר בו לימדתי:

בסוף, יהיה טוב.

אם זה עוד לא טוב – זה עוד לא הסוף.

על ידי הבטחון – מתרבה הטובה והחסד!

כל מה שעושה הקב"ה – הוא לטובה.

המשפט "גם זו לטובה" הוא מהמשפטים העיקריים המגדירים כיצד מביט יהודי על העולם. או, בתרגומו בארמית: "כל מה דעביד רחמנא – לטב עביד".

זו לא רק דרך הסתכלות, אלא אף נתבע יהודי 'לחיות' את המשפט הזה כל הזמן. וכך מובא בשולחן ערוך (סי' ר"ל ס"ה): "לעולם יהא אדם רגיל לומר: כל מה דעביד רחמנא, לטב עביד". לא רק לדעת; אלא להיות רגיל באמירה זו!

הלכה קטנה וקצרה זו – כמה השפעה משמעותית יש לה על חייו של האדם!

תסכימו אתי בזאת?

בוודאי, עוד לא שמעתי מי שיתווכח על נקודה זו. אך אוסיף ואשאל אתכם: למה? כיצד זה ישפיע?

והתשובה שאני בטוח שתשיבו לי היא: כי עי"ז אדם יביט על כל מאורע בחיים בצורה חיובית יותר, הוא יהיה מלא אופטימיות ולא פסימיות, הוא יתמודד טוב יותר עם קשיים ועם לחצים, הוא יהיה שמח יותר בכל המצבים...

ואני מגיב לכך: הכל אמת, נכון הוא כל מה שנזכר לעיל. אבל... יש תוספת חשובה מאד שלא נזכרה, ואותה אני מציב כאן – אם כי בקצרה ממש.

חכמי הסוד גילו לנו, שהמבט האמור הוא לא רק דרך אופטימית יותר לראות את המציאות כפי שהיא. אין זה רק מציאות שהיא מה שהיא, והשינוי הוא בדרך בה אנו מביטים במציאות זו.

הרבה יותר מזה.

המציאות עצמה משתנה לטובה מתוקף האמונה ש"כל מה דעביד רחמנא, לטב עביד".

וכדברי **התניא** (אגה"ק פרק י"א): "...ואם כן הכל טוב בתכלית, רק שאינו מושג. ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב גם בגלוי...".

והמהר"ל מפראג (שהתניא שאב משם יסודות רבים) כבר הקדים וכתב כן, ראה את דבריו בנתיב הבטחון (פרק א) וז"ל בקיצור:

"כי אע"ג כי לפעמים אין האדם ראוי לדבר טוב מצד רוע מזל שלו, וע"ז אמר שעכ"פ יש לבטוח בו ית', שיכול להשפיע אליו מעולם העליון שהוא כולו טוב אף אם יש לו מזל רע בעוה"ז. לכך מי ששם בטחונו בו ית' מגיע דבר זה עד עולם העליון הוא עוה"ב, כי בעל הבטחון עושה לו הש"י מחסה לגמרי ולכך הוא ית' מחסה עליו בעוה"ז ובעוה"ב במה שמגיע מחסה שלו עד עולם העליון והבן זה. וזה נרמז במה שאמר (תהלים ל"ב) והבוטח בה' חסד יסובבנהו, והוא חסד עליון".

ומאידך, הפחד – שהוא היפך הבטחון – הוא עצמו גורם צמצום במידת החסד המגיעה מאת ה', וז"ל המהר"ל שם: "כי המפחד - היפך הבוטח בו ית', שהבוטח בו ית' אינו ירא, ולכך אמר דכיון שאין בך בטחון - אתה גורם ליסורים שיבאו".

ביאור עומקו של דבר זה, הוא מעבר לתחומו של הספר הנוכחי. הרוצה להעמיק בזה יעיין שם במקור.

אך עצם היסוד, כה מרומם הוא, כה נפלא.

כי המבט של "לטב עביד" משנה לא רק את המבט על המציאות כפי שהיא, אלא גם את המציאות עצמה הוא משנה, ומרבה את מקורות השפע המגיעים מן העולם העליון.

אילו לא באנו אלא עבור דבר זה – דיינו!